

ROL

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor a vydavateľ:
MIKULÁŠ ŠT. FERIEŇČÍK.

Roč. IX.

Turč. Sv. Martin, 31. októbra 1878.

Číslo 10.

Podmaršal gr. Ladislav Szapáry.

Jasenné zvuky.*)

7.

Tam je mladost i krása zeme;
 tam kmit ruže: to svetlo jemné,
 ktorým rozžal sa každý kričok bol,
 až zavial vietor, v ktorom zahasol . . .
 Ó, jak letely rozviate plamienky
 — červené, žlté: ružové lupeňky —,
 jak letely zo svojho vatro-kra,
 iskra za iskrou — strašná smrti hra —
 a plam za plamom jak sa rodiac našly,
 ó, jak letely — praskly a pak — zhasly!
 — Tam je mladost zeme i krása;
 tam neba svit, ten čo to hlása
 za do poly odchyleného rána
 mladého píšťalkou škriváňa:
 raduj sa, zem! veliký dar
 posielá Bóh ti skrže mňa;
 hej, ja vypúšťam z neba jar —
 už stúpa dolu v sláve, hľa
 aby zas tvojou bývala; —
 až príjde tohto hlasu zmar,
 keď nevyhnutná potreba:
 zavret ju zpiatky do neba.
 — Ach, prišiel hlasu toho zmar:
 a znovu sídli v nebi jar,
 tam chystá ruže anjelom v ozdobu,
 ruže nevädle, večnú živé dobu — —
 — — hoj, zjav sa čímškór, tajný svit!
 ku zemi jaru — nebo otvorit.

8.

Ja mal nádeje prebujné,
 jak háje Tatier zeleňaly;
 hoj, tie jích hrdé vrchole
 až k hviezdám vysiahaly!
 Prišiel kosec úsvitom letným,
 dokým ja sladko snil,
 vyostřil kosu nakovanú:
 a všetky pokosil.
 Zobudený vyšiel som k ním,
 a jaký obraz som tam zhlíadal:
 všetko radom v dlhých hroboch,
 v čom som tak valne si zakladal.
 I vyhladal som kosca toho: —
 koscu! čos' to skosil!?
 — To kapraď škodná, zelié divé . . .
 preto som ho skosil.

*) Viď č. 5. „Orla.“

9.

Posaď sa bližšej, holubičko,
 ku holubovi svojemu;
 podzima tu, čo túli srdcia
 len tuššie jedno k druhému.
 Dosavád boli sme tak rozptýlení,
 po kvetných osve stráňach rozletení:
 vietor zavial — i letí všetko
 ku stánku nazpät dávne mu . . .
 Posaď sa bližšej holubičko,
 ku holubovi svojemu!

Ty sa lakáš vanutia toho
 — tak sa mi zdá, tak sa mi zdá —,
 čo tvojím na hlave ručníčkom
 tak neposedne povieva.
 Nemaj strach! — ono ďalej letí,
 nevädnu ešte tvoje kvety.
 Tie ešte len počaly kvitnúť
 v rozkošnom jarňom rumeňu.
 Posaď sa bližšej, holubičko,
 ku holubovi svojemu!

Zastydla rúčka tvoja trošku.
 — Len nepadni do choroby! —
 No, môj Bože! jak ďaleká je
 od teba zmrzlosť staroby!
 Ni jeden vrázok v jemnej tvári,
 ni jeden stúnik v oka žiari;
 ďaleko jaseň — čo má blížit,
 blížit pôvabu tvojemu . . .
 Posaď sa bližšej, holubičko,
 ku holubovi svojemu!

A srdce — čujem, jak ti bije:
 ó, to bystrý mladosti tluk;
 a hlas tvoj, plný harmonije:
 štebotavej to lásky zvuk.
 Máš líbit ešte len počínať,
 máš rozžať sa a nie zhasínať . . .
 Ani myšlienka nedoletí
 ku tvojmu hrobu dialnemu.
 Posaď sa bližšej, holubičko,
 ku holubovi svojemu!

10.

Z vrchu na vrch preletuje
 počerný, zasmušilý oblak.

Nezná, kam sa má uložiť:
 kde vyplakať svoj ťažký žiaľ.
 Ach, veď darmo by zaplakal
 na obličaj bezcitných skál.
 Nevie, kam sa má uložiť;
 z vrchu na vrch preletuje
 počerný, zarmútený oblak . . .
 Hej, priateľ! smutný oblaku!
 do môjho nazri sa zraku: —
 čo tam vidíš? Ach, bolí, mrzí —
 i ja bych rád vyplakal slzy . . .
 Vo hrudi tejto veľký žiaľ:
 hoden, abych v ňom zaplakal.
 Počkaj, idem — idem k tebe: —
 zasadneme proti sebe,
 a každý v svojom hynúc boľu —
 budeme kvíliť, plakať spolu.

11.

„Mamičko jablôň! či nás rada?“
 „— Len spíte, deti, rada — rada!“
 A vzdychla pri tom starká mať; —
 a skládla k zemi — zaspalú mlad.

Potom sopiala k nebu ruky:
 a prišiel víchor — hrobné zvuky —,
 vyfúkol chladnú hrobniú dol:
 a do nej detičky — zahrieboľ.

A zas sopiala k nebu ruky;
 a modlí sa — povdačné zvuky —,
 ruky: konárky scivené,
 na hlave — sňažité vlásenie . . .

12.

Vy vetvy! podte dol,
 však úlohu ste splnily:
 ste kvitly, ovievaly sladkým stínom,
 ste rodily!

Šťastný! kto takto dostal úlohe.
 Odplatný pokľud v jeho duši,
 ni ten skál hrmot, na rakev upadlých,
 ni hromobitie nepreruší.

13.

To hôr ďalekých modro nebeské,
 i to už ztemnelo;
 i tam mrk, i tam večer, mračná polnoc,
 kde prvej tolko vatier horelo.
 Ó, jako sa v tom modru hôr
 tie ohne ligotaly!
 jak svitu poľšerom síhôtky zôr,
 jak hviezdy z večernej nebies povaly . . .
 Pohorská detva skládla jích
 z kosodrieva, z radostí ružových,
 a vrelým lícom zabarvila,
 a v zrozkošenom životu
 k plápolu, praskotu, blkotu —
 krásnu slovenskú pieseň zanôtila;
 a silou všemohúcej piesne
 i plam sa vydral z úzkostlivej tiesne,
 a bársi víchor mocne nad ním hnal:
 on zdolal mu a krajšie blkotal . . .
 — Teraz, ach! teraz zavrely sa hory,
 jak zakliate uzavrely sa lesy;
 jích temno žiaden plameň nepreborí,
 jích vetrami sa zora neprevesí;
 čierny oblak hlavou, černejší šatu lem,
 zronený z temena ligotný diadem; —
 slniečka pres listie hmiriace zlaté pruhy,
 v svislom svetlári rosy nesčítateľné dúhy,
 pījúca srnka s dúhou na jednom potoku,
 — — nie! nie! nič tam nevidno v tom dialnom
 hlboku.
 Pozerám v strany, kam som zrak vysielal —
 v okamihu, slzavý už je zpäť
 jak oná holubica, čo nenašla
 po šírej púšti — olivovú vňat . . .

V zákutí sveta.

Poveš.

(Pokračovanie.)

Pán barón.

Aký to ruch v Jedlove? dávno nebolo
 pozorovať tolkkú živosť ako dnes; rýnok plný
 ľudí pohybujúcich sa sem tam; obecenstvo

nahromadené tvorí tlupy; a zas rozchodí sa,
 a opäť schodí. A tá živosť pohybov a ten
 žvavý hovor, ktorý ozýva sa zo všetkých strán:
 nevídano, neslýchano. — Pred hostíncom

„u baranieho rohu“ stoja najväčšie zástupy tak pevne a nepohnutne, akoby tam mali úmysel dočkať súdny deň.

Veľké veci musely sa stať, ktoré zapríčinily toto mimoriadne vlnenie ináč veľmi pokojného a neprestajne svojim povolaním zaujatého obecnstva.

Hladím, pozerám cez okno bytu svojho; čakám, že niekto príde, aby mi povedal, čo sa to tu robí? —

Vidiac, že márne čakám, a zvedavosťou hnaný, vyšiel som i ja na námestie a opytoval som sa, čo je?

„Barón je tu! pán barón prišiel! barón zosadnul v hostinci „u baranieho rohu!“ to bolo všetko, čo som dostal na odvetu.

„Aký barón? čo za barón? z kade barón?“ na to mi nikto neznal dať odpoveď.

„Eh! myslím si, títo ľudia sú natoľko zaňatí tým barónom, že nie sú schopní ani rozumnej odvety.“ A sobral som sa na mestský dom, mysliac, že tam dozviem sa, čo zvedieť chcem.

A vskutku našiel som Záleského tam.

„Či i ty ideš na dozvedy?“ uvítal ma so smiechom.

„A prečo nie?“ hovorím ja, „keď to už celé mesto zná, zaslúžim vari i ja, aby som sa domakal pravdy. Povedz mi ty, ako úradná, a tak tedy hodnoverná a spoľahlivá osoba, čo tí ľudia majú s tým barónom? čo to za divný zver, že takýto ruch zapríčinil?“

„Včera večer prišiel jakýsi pocestný do mesta. To je ako znáš u nás zriedkavá udalosť. Zosadnul „u baranieho roha“ a hostinskému Vodupilovi predstavil sa ako poľský barón Zanský, tam kdesi od Krakova. — Vodupil div, že neodľel od radosti, že tak vzácny hosť prišiel ku nemu. A dnes, ešte dobre nesvitlo, už to roznášal po meste. Známa ti je zvedavosť nášho ľudu, ktorý akživ nevidel baróna; preto hľa všetko je na rinku, lebo ho chcú vidieť, a pevne presvedčení sú, že je to ani nie človek, ako iní ľudia. — No tu máš hodnoverne a spoľahlive vyprávanú celú udalosť!“

„Tedy len to? ale medzi nami rečeno, zvedavý som zvedieť, čo toho pohlo navštíviť naše mesto?“ poznamenám ja.

„Hia, to ti už povedať neznám, to nebudaj bude jeho tajomstvom. Pred Vodupilom hovoril vraj, že čítal v ktorých si novinách veľmi pekné veci o našom meste —“

„Bezpochyby zprávu o maškarnom bále!“

„I ja som tak myslel — a preto, že si hneď umienil sem cestovať, aby poznal naše mesto a poobzerať mohol všetky jeho pamätnosti. No, toto je všetko, čo ti povedať môžem!“

„Mnoho je to síce nie, ale predsa viac ako nič. Ostatne uvidíme čo bude ďalej!“ A už teraz upokojený vrátil som sa domov.

Po obede usporiadali sme, ale len taký súkromný výlet do „Pekla.“

Prosím za odpustenie, neráče sa nalakať, nebol to výlet do toho podzemného a horúceho pekla; ale tak nazývala sa jedna hlboká dolina v našom mestskom chotári, kde boly kúpele, a s nimi v spojitosti hostinec. Tam v nedelný čas cez leto i tanečné zábavy sme mávali, a prechádzka až ta, bolo to volačo vyššie pol hodiny chôdze, bola veľmi príjemná, lebo cesta viedla dubovým hájom popri bystro pretekajúcom potoku, bohatom na pstruhy a iné bystroleté ryby. V háji príjemný štebot spevavého vtáctva sprevádzal nás. Ach! aká to príjemná chvíľa, ako to dobre účinkuje na dušu a srdce; ako sa človek ako by znovuzrozeným cíti v roztomilom háji.

Účasť na tomto improvizovanom výlete nebola veľiká, lebo len tri rodiny súčasťnily sa na nej, mimo nás jich verných sprievodčích.

Panna Marienka s matkou a otcom pánom Ondrejom Trnkom; tohto brat Ján s manželkou a dcérou Žofiou; a pán Pohronský s manželkou a dcérou Eleonorou; no a tí verní sprievodči boli Ján Krupec, Záleský a moja maličkosť.

Prišli sme do „pekla“ a obsadili sme pod košatým a rozvetveným bukom stojavší stolík. Pán hostinský Triezvy postaral sa hneď o občerstvenie naše, donesúc, čo sme žiadali.

Ale nebolo dlhé pobytie naše pod bukom. Nakopily sa mrákavy, a tie prinútily nás v stavání hladaf pred istým dažďom útulok. A nemýlili sme sa, lebo o chvíľu začaly padať

hodné kvapky rosy nebeskej, ktoré dost skoro zmenili sa v tuhý dážď.

Triezvy mal z toho veľikú radosť. A nie bez príčiny. Zriedkaví u neho bývali hostia, a keď i prišli, nebavili sa dlho. Keď ale tak hodnejšiu spoločnosť zachvátil dobrý, trvanlivý dážď, musela volky nevolky u neho ostať. A to bývaly najlepšie časy jeho krčmárskej žatvy. Tomu ufal sa i pri nás.

„Kto to tamto ide?“ opytuje sa pani Trnková, „to nejaký cudzí človek.“

A teraz všetko obracalo oči do obloka, cez ktorý vídať bolo prichodiaco muža v peknom obleku. Nikomu nebol známy, že ale rovno meril k hostincu, bolo dôkazom, že i on úkryt hľadá pred dažďom.

Hostinský šiel mu v ústrety.

„Dostanem chyžu?“ opytuje sa prichodký.

„Lúto mi, ale s osobytinou slúžiť nemôžem. Jediná zaujatá je už spoločnosťou, jestli sa ale ráčite uspokojíť —“ a s tým viedol ho do nami zaujatej chyže.

„Jestli mi len,“ hovorí cudzinec, „dovolia veľkomožné panie a krásne slečinky, abych tu pobavíť sa smel, kým utíchne prival —“

„Veľkomožné panie“ — „slečinky“ — akoby mlunná jiskra bola prebehla, tak sa to dotklo našej spoločnosti. Tie názvy u nás úplne neobyčajné byly. My pridržiavali sme sa verne starých, dobrých zvykov, ktorých základom bola úprimnosť, dôvernosť, a nie lichotenie bliktravými titulátúrami.

„Panie Veľkomožné,“ šeptala Marienkina matka svojej švagrinej, „či si počula? — to musí byť veľmi vzdelaný človek, ten vie, ako sa má chovať. Veru, veru naši mladí ľudia mohli by si ho za vzor vziať.“

A obráťac sa k cudzincovi pokračovala:

„Nech sa len ľúbi, bude nás tešiť — ráčite byť, ako zdá sa neznámym v tunajšom okolí?“

„Tak je. Včera večer pozde prišiel som do Jedlova a dnes na radu hostinského urobil som výlet do „Pekla!““

„Vy ste asnáď —?“ ozval sa pán Pohronský.

„Ach, aký som nezdvorilý,“ nedajúc mu dopovedať cudzinec, „že som sa ešte ani ne-

predstavil slavnej spoločnosti. Áno ja som, barón Zanský!“

„To nás veru velice teší,“ opäť pani Trnková prejala reč, „že máme česť poznať pána baróna. A ráčite sa tu u nás dlhšie pobavíť?“

„To závisí od okolností. Som svobodným, samostatným —“

„Ale prosím, ráčte medzi nami miesto zaujať. Pán Krupec! urobte že pánu barónovi miesto. Pomknite sa ďalej! — Tak! nech sa páči.“

A barón sadol si medzi Marienku a pani Trnkovú. Krupec bol ako na trní, menil v každom okamžení barvu. Ale ani Marienka nezdala sa byť veľmi uradostenou z tohoto susedstva. My ostatní shovárali sme sa šeptom, a robili naše, a to dosť uštepácké poznámky. Ale prosím aby to medzi nami ostalo.

„Áno,“ ujal sa zase slova pri Marienke sediaci barón, „som svobodným a samostatným a pánom mojích činov. Náhodou dozvedel som sa o Jedlove!“

„Náhodou? veď je naše slávne, svobodné kráľovské mesto predsa nie maličkosťou,“ ozval sa mladší pán Trnka.

„Znám, prosím za dovoľenie,“ pokračoval barón, „ale my ľudia vyšších stavov —“

„Ach! ako krásne hovorí!“ vzdychla pani Trnková staršia.

„Známe obyčajne len hlavné mestá krajín a mohutných ríš, ako sú: Londýn, Paríž, Rím, Berlín, Viedeň atď. atď. To nám už musíte laskave odpustiť, že nám neznáme bolo Jedlovo. Posledne bavil som sa v Paríži; pri dvore kráľa Ludvika Filipa som ako doma. Tam v hlavnej kaviarni sediac z dlhej chvíle pozerám noviny, a tu mi padla do očí zpráva o „maškarnom bále v Jedlove.““

„Vo francúzskych novinách?“

„Áno, vo francúzskych. — Vyznať musím moju slabosť, že som veľiký citel maškarných zábav; áno, tie sú mojím živlom, v ktorom najradšej žijem!“

„Divný človek, a jaký zánímavý!“

„A nie je ani špatný!“

„Špatný? — čo myslíš! krásny je!“ šepotaly ženské ústa.

„Rozumie sa, že tá zpráva nanajvyš vzbudila zvedavosť moju. Čítam, a radosť zaujíma srdce moje. Ha! pomyslí si, to mesto, kde takú zábavu ustrojil dovedli, musíš poctiť svojou návštevou, ono to v hojnej miere zaslúži!“

„Ale ako sa to len mohlo dostať do francúzskych novín?“ opytuje sa pán Pohronský.

„Ja myslím tak,“ ozve sa Záleský, „že to asnaď prevzali z peštianskych. Ráčite znaf, že niektorí z vonkajších hostí prislúbili, že o našom maškarnom bále neomylné budú písať do novín!“

„Ach tak! teraz mi je už všetko jasné!“

„Ale pán barón, ráčte pokračovať vo svojom zaujímavom vypravovaní,“ hovorí pani Trnková staršia, „a vy pánovia nepretrhujte pána baróna!“

„Velkomožná pani ruky bozkávam za tieto lichotivé slová.“

Nasledovalo šfuchanie ramenami.

„Ale kde je to Jedlovo? myslím si, na ostatek, jestli je to úrodný kraj, zakúpiš sa tam a ostaneš tam bývať,“ hovorí barón.

„Ach veru je, a veľmi úrodný!“ hovorí pani Trnková staršia, „avšak ver mužíčku —“

„Kedy ako,“ odpovie tento nevrle, „a kto ako si obrába pole.“

„Ale ba je úrodný -- veď ja to musím vedieť. Akoby to krásne bolo, keby sa pán barón u nás osadil.“

„A jej dcéru vzal!“ pošepla mi jej pri mne sediaca švagriná.

Toto poznamenanie ma trhlo. Úbohý Janko! i tebe nastávajú zlé časy! myslím. Obrátim zrak svoj na Marienku, a pozorujem, že na ňu nemajú vlivu slová matkine, ona ukradomky pozerá na Janka.

„Ale prosím za odpustenie pánu barón, že som sa opovážila pretrhnúť. Tedy sa chcete u nás osadiť?“

„To ešte určite povedať nemôžem. Ačpráve vyznať musím veľkomožná pani, že sa mi tu velice líbi. Už i to, čo som dosiaľ videl, nesmierne ma zaujíma!“

„Kto zná, či to tak i potom bude,“ namietnul Pohronský, „keď lepšie poznáte mesto naše!“

Netreba mi vari ani poznamenávať, že príchodom barónovým náš predošlý dobrý rozmar utrpel značnú ujmu. Aspoň väčšina túžobne vyzerala oblokom na oblohu, či sa skoro vyjasní, alebo aspoň utíši dážď, aby sme sa vysvobodit mohli z desnej polohy.

A pomaly dážď tichnul, trhaly sa oblaky, a výhľad bol, že skoro budeme môcť vrátiť sa do mesta. Dotedy ale museli sme už len trpeť nepríjemnú nám zväčša prítomnosť barónovu.

„Ak sa nemýlim,“ hovorí Ján Trnka, „Janko chce odpredať svoje hospodárstvo, to by bolo pre pána baróna!“

„Ale čo vám to napadá pán švager!“ zavracia ho pani Trnková staršia, „či je to hospodárstvo pre baróna? Pre mešťana jednoduchého je dostatočné, ale pre baróna!“

Barón obrátil sa k Marienke a tej započal lichotit, ale tá ani nepozrela na neho, ani mu nedala odvetu. Zmraštil čelo, a opäť obrátil sa k matke.

„A jestli nemýlim sa, slečinka pri mojom boku je dcéruškou veľkomožnej panej?“

„Áno, moja dcéra Maria!“

„Krásna ako anjel, akoby z oka vypadla veľkomožnej panej!“

„Ale pán barón!“ tým lichotením radostne dojatá hovorí matka.

„No ale je čas sberať sa domov, ak chceme prísť za vidna!“ vstávajúc od stola hovorí pán Trnka starší, ktorému zdalo sa, tiež nebolo veľmi milé to dôverné obcovanie jeho polovičky s barónom.

„Pravda je!“ hovorí pán Pohronský, „dážď utíchol, pomaly môžeme ísť!“

My mladí hneď sme boli na nohách, a obzerajúc oblohu svedčili sme, že je už po daždi. —

A tak vybrali sme sa domov. Záleský podajúc rameno Žofii šiel s touto napred; Janko Krupec blížil sa s tým jistým úmyslom k Marii, ale keď tejto matka to zpozorovala zavolala ju k sebe. Ja šiel som s Eleonorou. — Páni boli ešte v chyži, aby hostinskému vyplatili útrovy.

Barón ponuknúť rameno svoje pani Trnkovej staršej, ale tá poďakovala za vyznamenanie, že ona už len so svojim mužom pôjde!

„Smiem slečne dcére ponuknúť moje rameno?“ hovoril barón k Marienke. Tá sa odvrátila od neho!

„Marina! čo je to?“ volá na ňu matka.

„Ja nepotrebujem sprievodčího!“ odvetuje Marienka.

„Na skutku podáš ruku pánu barónovi!“

„Ale mamička!“ a Marienka pustila sa do plaču, ale barónovi nepodala ruku.

Bezpochyby bol by nasledoval ešte dôraznejší rozkaz zo strany matkinej, keby neboli sa práve priblížili pánovia, a pán Ondrej Trnka vidiac, že mátoží duch márnivosti ženskej, riekol:

„Poď sem Marienka! ty pôjdeš so mnou!“

Tak sme sa vracali domov. Pán barón celou cestou točil sa okolo pani Trnkovej zabávajúc ju čo najlepšie. A to bolo dobre. Lebo ona barónom zaujatá nemala stihy obzerat sa, čo sa za ňou robí, ba asnaď na to i zapomnela, a tak Janko Krupca mohol sprevodiť Marienku. Pravda, že jich zábava nebola veľmi veselá, obidvaja tušili, že jich láske naskytujú sa veľké prekážky a boje, ale slúbili si vytrvalosť až do konca, nech už bude ako bude.

My ostatní mali sme úprimnú lútosť s nimi. A keď som pána Trnku upozornil, že toto akosi zle vyzerá pre Janka a Marienku, s celou určitosťou odvetil mi:

„A myslíte, že mňa chovanie sa mojej ženy nemrzí? čert nám bol dlžen toho baróna. Mohol ostať zkaďe prišiel. Ale o Krupca a Marienku nestrachujte sa. Ešte som ja pánom v dome, a keď oni vydržia prábu, uvidíme po čej vôli stane sa!“

No z týchto slov čerpal som upokojenie a nestrachoval som sa už tak veľmi o osúd Jankov. Asnaď, myslím si, toto uskorí jeho ženbu.

Pri lúčení pani Trnková starsia na veľkú zlosť svojho muža, neopomenula pozvať pána baróna na návštevu:

„Bude nás tešiť, jestli nás čím skôr počtíte svojou návštevou!“ boly jej slová. Čo on čím najskôr urobiť prisľúbil.

Tak sme sa rozišli. —

Odprevadiac Eleonoru domov vyhľadal som ešte Janka Krupca, znal som dobre, že

potrebuje potechy. — A veru našiel som ho vo veľmi trudnom stave, takmer sa mi poplakal.

„A ver mi brat môj!“ hovoril ku mne s celou presvedčenosťou svojej duše, „že celý ten barón je len jakýsi dobrodruh, klamár a podvodník. Lúto mi, srdečne lúto, tej nevinnéj duše, Marienky, že sa má stať koristou cti-bažnosti matkinej.“

„Ale sa nestane!“ odpovedám ja. „A čo by ten barón bol storáz opravdivejším ako je barónom!“

„Ale je nie, hovorím ti!“ skočil mi on do reči.

„A z čoho to zatváraš?“ opytujem sa ja.

„To ti neviem povedať. Ale cítim to, že je tak. A verím, že ma môj domysel neklame!“

„A jestli predsa? — No ale o tom nehovorme. Nech že je, či barónom, či klamárom, Marienka nebude jeho! — Pán Trnka mi rozhodne a určite prisľúbil, že keď vy, t. j. ty a Marienka vydržíte prábu, na vzdory všetkým barónom budete svoji! — No a už ja nepochybujem, že je vaša vzájomná láska tak rýdza, že i najťažšiu prábu vydrží!“

„Ďakujem ti brat Samko!“ podávajúc mi ruku hovoril Janko celkom utíšene a pokojne, „slová tvoje utíšily rozčulenie duše mojej, sú liečivým balzámom na hlboké rany srdca môjho. Ďakujem ti, i ja verím, že zvíťazím a že Marienku zachránim pred podlým dravcom!“

Druhý deň, akonáhle vybavil som svoje povinnosti, šiel som opäť ku Krupcovi a našiel som ho celkom pokojného, chladnokrevne, ako sa na muža sluší a svedčí uvažujúceho stav veci.

„Dnes som celkom pokojný,“ hovoril mi, „lebo som nahliadol, že každá rozčulenosť by nám len škodiť mohla. A niet k tomu ani príčiny! Ja som tak pevne presvedčený o Marienkinkej láske, ako o svojej vlastnej, a to je naša najmohutnejšia zbraň. Verím, ba teraz už i očakávam, že nám zo strany matky stavané budú prekážky, ale kým naša vzájomná láska nezanikne, nemáme sa čo báť prekážok. A keď ešte otec je po našej strane, tak myslím, nebude ani potrebné veľké namáhanie premôcť odpory. Hľa toto sú moje nádeje!“

„A veľmi základné,“ riekol som ja, „jinších spojencov by si už ani nepotreboval. Preto ti ani neponúkam služby svoje.“

„Tie mi ani núkať nenačím, lebo som presvedčený, že ma ty brat Samko neopustíš!“ vrelo mi tisknúc ruku hovoril Janko.

„Teraz ale poď so mnou Janko!“

„A kam?“

„Ta, kde si už dávno ísť mal,“ odvetujem, „k tetke Madlenke.“

„Pravdu máš, áno, ta musím.“

„Nie len preto, aby si si vyžiadal jej zkušenu radu, ale zvlášte z tej príčiny, že ona je jediná, ktorá v tvojom záujme blahodarné účinkovať môže na pani Trnkovú. Ja nepochybujem, že pán Trnka v čas potreby vystúpi so svojím rozhodným „nezvolím,“ ale dobre bude v záujme tvojej, ba vašej s Marienkou budúcnosti, tomu vyhnúť, jestli je možné.“

„Múdre hovoríš, a otcovo určité vystupovanie by naposledy mohlo ešte zväčšiť odpor zo strany matky. Veď vieme, že „práve za to“ býva dosť často výsledkom takých krokov. — Ale poď i ty so mnou k tetke Madlenke.“

„A nebudem ja tam zbytočným?“

„Nemyslím, a asnaď i tebe niečo takého napadne, na čo ani ja ani tetka by sme neprišli.“

Šli sme tedy. Tetku Madlenku naši sme samotnú. Ešte bolo zavčasu ísť na návštevu, a tak nám mohla venovať jednu hodinku.

Janko Krupec vyrozprával do podrobná včerajší výlet a čo sa na ňom dialo i prosil ju o poradu:

„Ach! ach! tedy Zuzika by chcela baróna za zaťa. Hľadteže ju, hľadte! ako vysoko si zarúbla. Už je to len pravda, že čím hrniec navre, tým i črep z neho páchne. A Zuzika veru už ako dievča bola márnivá, a práve preto mnohí divili sa, že šla za jednoduchého Trnku. Ačpráve nemá ani najmenšej príčiny ponosovať sa, žeby nebola šťastná, dobre jej je, ako muče v mlieku, nuž ale z počiatku veru dosť nespokojnou bola. Hm hm? tedy barón! A vy že čo zamýšľate urobiť?“

„Veď práve o to prosím vás panna Madlenka; aby ste mi vy ráčily poradiť čo mám počať?“

„Moja rada na teraz je veľmi jednoduchá, a myslím jedinká, ktorá povedie k cieľu. Aby sa vec rozhodla tak lebo jinač. Choďte, a požiadajte rodičov o ruku Marienkinu, lebo myslím, že ste s ňou na čistom!“

„To je síce veľmi múdra rada,“ ozval sa Janko, „ale nezdá sa mi byť na čase.“

„Nie? nuž a prečo?“

„Teraz je pani Trnková až priveľmi zaujatá za baróna, už preto, že je celkom novým zjavom, a potom i preto, že mne neprichodí sa ešte ženit.“

„A myslíte, že tá zaujatost pani Trnkovej časom umenší sa asnaď? to sa veľmi mylíte. Ja som pevne presvedčená o tom, že čím dlhšie bude ten barón obcovať s ňou, tým väčšej riasť a zmáhať sa bude jej zaujatost za neho. Čo sa ale týka toho, že vám neprichodí sa ešte ženit? o tom vy najlepšie sám rozhodnúť môžete. Mne ale zdá sa,“ pokračovala tetka Madlenka, „že vám hlavne o to jedná sa, aby ste si pojistili ruku Marienkinu. No či nie je tak?“

„Ba, áno tak je!“ stvrdzoval Janko.

„Dobre tedy. V pravidelných pomeroch mohli by ste ešte pán Boh zná do kedy odkladať neboloby nebezpečenstva, že ju utratíte,“ hovorila ďalej tetka, „to nepodlieha pochybnosti. Ale mladý priateľ mój, mimoriadne pomery, vyžadujú i mimoriadne pokračovanie a rozhodný čin. A ten je uchádzať sa o ruku Marienkinu!“ Tetka umlkla, i Janko zadumený mlčal.

„Svätá pravda,“ ozval som sa ja, „ani jiného spôsobu niet. A povedzme to najhoršie, žeby pani Trnková proti manželovi a dcére previedla vôľu svoju, i vtedy je tento krok najradnejší.“

„Ako to myslíš? veď jestli ona previede vôľu svoju, je zakončené dielo, a ja odbavený som úplne. A takto, trebars i nejistota panuje, predsa mi ostáva aspoň blesk nádeje.“

„Nádeju ani vtedy nepotrebuješ utratíť,“ pokračoval som, „dotedy, kým Marienka sama nepretrhne známost s tebou a kým otec neobráti sa rozhodne proti tebe. Jestli ale pani Trnková odopre ti ruku dcéry svojej, potom nastane boj proti prekážkam, a ty znajúc,

ako stojíš, vieš ho budeš môcť tým zdarenejšie a s jistým výhľadom na víťazstvo.“

Janko Krupec mal ešte jednu druhú pochybnosť. Ale konečne nahliadol, že v tomto okamžení ani inšie urobiť nemôže. A tetka Madlenka slúbila mu, že však i ona zo svojej strany neostane nečinnou, ale urobí neomylné, čo za potrebné držať bude.

„A ponevác dobre kovať železo, kým je horúce,“ riekla konečne, „už dneská započnem účinkovanie svoje. Práve sa sberám na návštevu do mladších Trnkov, a tam dozajista bude i vaša nádejná pani svokra. A tak príhodná príležitosť. Spoliehajte len na mňa, všetko to ešte dobre bude!“

„A je toho i potreba,“ dodal som ja, „lebo pán barón ponáhlal sa použiť večerajšie pozvanie, a už dnes dopoludnia urobil svoju návštevu u Trnkov!“

„Tak? a nič si mi o tom neriekol!“ vetí Janko.

„Nechcel som ta nepokojiť!“

„No, dobre že to viem, to dobrý úvod pre mňa. Teraz ale pánovia porúčam sa vám, vidíte, musím sa ustrojiť! Nezazlíte mi, keď vás prepúšťam!“ riekla s úsmechom tetka Madlenka.

Boli sme prepustení, a keď Janko ešte raz odporúčal sa do mohutnej podpory, odišli sme. O chvíľu videli sme tetku Madlenku stúpať do Trnkov.

Pani Trnková hľadela prekaziť každé schodenie sa Janka s Marienkou. Ale úprimne milujúci sa vždy najdu spôsob prekaziť také zámery. Veď už len nemohla držať dcéru svoju zavretú ako vo väzení. A Janko dozvedel sa za každým, keď šla navštíviť jednu lebo druhú priateľku. Ako? to ostalo jich vzájomným tajomstvom, dost na tom, že kde bola Marienka, tam nechyboval ani Janko.

A sdelil jej, že zamýšľa uchádzať sa o jej ruku u rodičov, lebo že inšej pomoci nevie na teraz. Ona ho síce prosila, aby počkal ešte, že asnaď udobrí sa maminka, keby len ten barón nevláčil sa vraj tolko do domu. Ale že každý deň prichodí.

„Ja síce málo kedy sídem sa s ním,“ akoby na upokojenie Jankovo dodala, „lebo som nie doma, keď príde; alebo mám tu

von prácu, kým sa on baví s maminkou. Len neviem pochopiť tú maminku, že sa jej to tak veľmi líbi, keď ju „velkomožnou paňou“ nazýva, a i mne vždy na oči metá, že vy nás nevoláte „slečinkami“ ako barón. Akoby sme my o to dbaly. Veď vieme, že nie sme slečinkami. Ja aspoň držím to za prezývanie.“

„Nuž tedy Marienka, súhlasíte vy s tým, aby som požiadal o vašu ruku?“

„Ak už len musí byť, nedbám. Ale to vám hovorím, že sa ja skôr nevydám, ako sesternica Žofia. My sme si to prisľúbili, že lebo obe na raz, alebo nikdy nevydáme sa.“

Zase nová úloha pre Janka. Primäť Záleského k ženbe. Ale tam ufaľ, že nepotká veľké prekážky. I ja som mu z mojej strany prisľúbil pomoc a podporu.

A tak tedy vybral sa na tú osúdnú cestu do Trnkov. Rodičov našiel doma, žiadal jich o ruku Marienkinu.

„Teší ma,“ hovoril otec, „že ste nás takto poctili. Ja z mojej strany, jestli naša dcéra privolí, lebo nechcem ju nútiť, aby potom proti mne nemala fažké srdce, jestli by zle volila, s vami myslím bude šťastná a spokojná; ja tedy z mojej strany dávam moje otcovské privolenie rád a ochotne.“

„Ani ja nemienim robiť prekážky,“ osvedčila pani Trnková priamo vyzvaná mužom osvedčiť sa, „ačpráve možno, žeby sa našej Marienke mohlo i lepšie štastie pritrafiť. Ale keď ona chce, a myslí, že s vami bude šťastlivou, tedy dobre. Ale —“

„Tedy predsa ale —?“ ozval sa pán Trnka.

„Áno, jedno jediné — ale to si vyžadujem, aby slavnostné oddávky neodbyvaly sa skôr, nežli po uplynutí štyr týždňov. Myslím, že ako matka, mám právo urobiť túto podmienku.“

„Nuž, keď nemôžeš byť bez nej, nech že ti je!“ riekol pán Trnka.

„I ja súhlasím s ňou,“ hovoril Janko, trebars bych si bol prial, aby celá záležitosť bola čo najskôr vybavená a zakončená!“

„Nerobte si z toho nič pán syn,“ vetí Trnka, „dovoľte, abych vás tak nazval, lebo vás považujem za syna. Nerobte si reku z toho nič, ženy musejú mať vždy niečo extra, ale ujistení buďte, že Marienka vás neminie.“

Janko bol odkázaný čakať ešte štyri týdne. Pani Trnková nebudaj ufala, že barón, keď dozvie sa o určitom kroku Jankovom z jej úst, i zo svojej strany osvedčí sa. Ináče netrúfala si urobiť odpor proti vôli dcéry a zvlášte mužovej! —

(Pokračovanie nasleduje.)

Kytka.

Stojí deva, stojí v bujnom poli,
Nepočúva, čo škriváň šveholí;
Nepozerala, jak slniečko vstáva,
Jak posledný zorám pobozk dáva.

Čo vetríček ranní v blízkej húšti
A vókol nej v mori klasov šušťí
Nenaslúcha; klasných vlniek shony
Darmo robia valné jej poklony.

I nebadá z dialneho úkrytu,
Že vykukne šuhajík tu i tu,
A kochá sa v krásie svojej devy,
A načúva s rozkošou jej spevy.

Stojí deva, — nevädze modrý kvet
Opútal jej myšlienok mladý let;
Do kytočky skladá kvet za kvietkom,
Rožné klasy dosádza prostriedkom.

Hybkou trávou pekný celok spína;
A rumení pri tom sa dievčina,
Keď pomyslí na ten milý na sen,
Čo sa splní na tú blízku jaseň.

„Oj nevädza a klas bujnejšie rože,
To mi značí, daj to milý Bože!
Že ma čaká už v tú jaseň blízku
Blahý pokoj pri vlastnom ohnísku!“

Janko Alexander.

Zo Slovenska do Italie.

Cestopisné obrazy od *Laskomerského*.

(Pokračovanie.)

Stanica Atzwang. Pravo nej vyteká potok Finsterbach. V jeho doline medzi Langmoos a Mittelberg sú mnohé pyramídám podobné zosutiny brehov. Okolie je tu porphyrové.

Stanica Waidbruck. Pred Rollmannom vteká do Eisacku Groedenbach. Nad Groedenbachom v doline čneje nad priepastou hrad grófa Wolkensteina: Trostburg.

V týchto divých, romantických dolinách videl som podivný spôsob zpušťania dreva, tak zvané rízne, na pevných telegrafických stĺpoch z doliny na hor do strmín natiahnuté dróty čili drótové povrazy. Na takom povraze visiaci klát letí do doliny.

Železnica tiahne úzkou dolinou po strmých porphyrových stenách pri klokotajúcej živej Eisacke. Vysoko nad ňou nad strmými, drzými stenami rozložené kvitnú nivy a na nich ľudnaté dediny.

Stanica Klausen. Vo všetkých válkach bol tento priesmyk predôležitý. Na pravo, na

skalínach sedí kláštor benediktinský, pod menom Seben známy; bol pôvodne rhoetickým castellom Sabiona, do 10. storočia sídlo biskupské a potom hrad rytiersky. Tadiaľto tiahli bojovní kedysi Cimbrí proti Rímanom, poraziac legie rímske päťkrát jedno za druhým. Kým 640 rokov po vystavení Ríma pri Verone kroz Cajus Mariusa predsa raz zbití boli Cimbrí. Na prednej stene väži nad priepastou namalovaný je kríž, z kade sa r. 1809 Francúzmi prenasledovaná mníška do hlbiny shodila. — Známy z odporu Tyrolcov oproti Napoleonovým vojskám z r. 1809 kapucín Joachim Haspinger († r. 1858) bol otcom tohoto kláštora.

Nasleduje mesto Brixen (569 m. nad morom) tal. Bressanone. Prez 9. stoloť hlavnie mesto r. 1803 vyzdvihnúťo biskupského kniežatstva. Leží v peknej zelenej doline. Ačpráve ešte i tu kaštane a vynúťené révy vidno, je toto okolie na orbu a zväčša

už na chovu rožného dobytku odkázané. V tomto meste bystroumný a svobodomyseľný český publicista a redaktor „Slovana,“ Karol Havlíček, bol internovaný. Vidno tu veľký seminár a biskupskú residenciu. V kostole XV. storočia pošlom spočíva ritier a básnik Oswald z Wolkensteinu († r. 1445).

Pri Franzensfeste vbehuva železnica zase do hľbokej tesnej doliny. Je to obraz dolín, akých v našich Tatrách často nachodíme. Tu sa železnica delí: jedna na sever cez chýrečný Brenner do Innsbrucku, druhá na východ Pusterthalom do Lincu atď. Pred ústím doliny stojí silná, ačpráve nepatrná tvrdza Franzensfeste, podoby okrúhlej, vylepená na brehu Eisacku, ktorá tam v hroznej škuline priepasťou blboce. Mimo pevnosti vedie hradská do Pusterthalu 48 m. vysokým, r. 1178 vystaveným mostom ponad Eisacku.

Asi $\frac{1}{4}$ hod. vyššie tvrďze nachodí sa veľká koloseň i s hostincom. Tu sme vystúpili a obedovali. Vlaky prichodili z troch strán, dovážajúc hostí šakového kalibru. Po obede vyšiel som na perron obzerať cestovateľov, do Talianska pospiechajúcich. Ako vlak odbehol, slyším krik a shon. Poskočím i ja ku kolajom, aby videl krásneho polovného psa s odfatou hlavou. Zadnie koleso posledného vozňa mu cez krk prebehlo. Ešte trirazy pýsk dokorán otvoril. Či to samovražda bola, nevedeť.

Cesta od Franzensfestu na Brenner je z časov francúzskej vojny pod statným A. Hofer-om, spomenutým hore vyššie Haspingerom a jínými tyrolskými junákmi preslávená.

Odbila hodina i nášmu odchodu. Tiahli sme nazad ku tvrďzi, a tam vysokým závratným železným mostom prestúpili sme priepasť nad Eisackou a poberali sme sa do krajov Rienzi, najdlhšej tyrolskej doliny Pusterthalu, ktorá dolina prebehnúce vodniu hrádzu medzi Rienzou a Dravou pri Toblachu, končí sa až hen pri meste Lienzu.

Tu zase — ako to samí nemeckí cestopisci a dejepisci dopúšťajú — nápadné sú slovanské miestne mená dolín, riek a hôl, čo na praobyvateľov slovanských a dávnovekost jích ukazuje. Opravdu, nepredpojatý človek zadiví sa, v jakých končinách, kútoch

a výšinách starej Evropy stopy prepočetného národa slavianskeho nájde. Nebolo by to na verenia, kam ten národ sa roztiokol, a predsa je to nad všetku pochybnosť povýšenou pravdou.

Dlhá dolina Pusterthal bola pustou dolinou, kade sa Vindi (Slaviani), terajší krajinisko-štajersko-korutánski Slovinci na západ tisli. Oni dali meno i potoku Rienz (Riečka). Tam máte hore Tauriské (Túr-ske), tam Venediger, tam vyššie Lienzu Vindisch-Matrey. Tam na výšinách (12.000') Grossglocknera pastviny „Pasterce“ rečené. Ďalej v Solnohradsku Pinzgau (= Vindsgau), tam dolina, potok, mesto a priesmyk Gerlos, dolina Zem. V okolí Grossglocknera mená vrchov, obcí, dolín, potokov: Kreml, Sventek, Žlap, Tremul, Petzek, Devant, Gösnitz, Pregraten, Mohvitz, Welzelech atď. Pozrite na mappu a zahľadíte sa, ako ďaleko ten slovanský polyp fahá. Teraz po ňom už len slovanské mená zostaly. Za časov Julia Caesara býval vraj v Pusterdoline kmen Pyrustov, ktorý až po Aquileju výpady robili.

O topografii slavianskej písali i samí Nemci, tak menovite prof. Biedermann: „Die Slaven in Tirol.“

Bože, Bože, čo sa tam národu prehemžilo pod úpätím tých prepevných pravekých svedkov ľudských dejín: rhaetických, julských a tauriských hôl. O tom nám pripaluje svetlo Hellwald, ktoré svetlo ale práve rozumet a chápať len Slavian v stave je.

Keď sme z tvrďze Franzensfest železným, 190 m. dlhým a 80 m. vysokým mostom Eisacku presadili, prešli sme pri Aiche — vše vo smere východnom — 250 m. dlhý jask. Na pravo dvíha sa veľikáš Sohlern. Pri Schabsi prerýva priekopa spomenutý vyššie Brixenu klinovitý hrb, hranicu deliacu Rienzu od Eisacku. Cez Fallerbach vedie železný most. Tam na lavo dedina Spinges, z vojny r. 1797 známa. Stanica Mühlbach, mestečko pred dolinou Valser, ktorá sa odtiaľ hore 5 hodín až po sňazníky Zillerthalské fahá.

Za Mühlbachom stahuje sa dolina; priesmyk r. 1809 proti Francúzom násypom bol bránený. Stanica Unter Vintl a hneď zase

dost dlhá dolina Pfundersthal ťahá sa do Pfitschthalu.

Nasleduje po prekročení Rienzi S. Sigmund, pravo v bok malý syrkový kúpeľ Illstern. Stanica Ehrenberg s kašielom grófa Künigl.

Prešli sme popri skalnatých drzých kútoch do mestečka Lorenzen. Tu mostom prešli sme z doliny Enneberg tekúci potok Gader. Stoja tu sebe oproti poválaný samostan Sonnenburg a na zápole Michaelsburg.

Brunneck, hlavné miesto tejto doliny, pred dolinou Ahren lebo Taufer. Chorý cisár Karol V., prenasledovaný kniežatom Moricom Saským, našiel tu r. 1552 útočisko; tu pri oddychu zajiedol si knédlov. Z Innsbrucku bežal cez Brenner sem. Asnád ztade pochodí nemecké porekadlo: „Er ist duchgebrennt.“

Dolina Tauferská od Mühlbachu je divá. Doktoré z tých hôľ Riesenfernergruppe nakukaly z dialky 3—6 hodín až na nás. Tak ku pr. Stuttenock, Grauenock, Hochgall, Schnebige Nock, Ruthnerhorn od 8—10 tisíc stôp vysokí šuhajci.

Stanica Olang pred dolinou Antholz. Nasleduje stanica Welsberg pred dolinou Gsies so starým hradom, pochodiacim z 12. stor. Vyššie Niederndorfu otvára sa interessantná dolina Prax s krásnym zeleným jazerom Wildsee na podnoží mohutného 2808 m. vysokého Seekofel-a. Hneď za Welsbergom prekvapila nás vidina podivných Dolomitov. Patria ony ku dlhočíznej refaze (rhaetických) tak zvaných „Južných vápenných hôľ.“ Ony sú severnou hranicou provincie Veneciánskej, zkaďe ony pyšno prez roviny lombardsko-benátske nazerajú do talasov (vln) mora jaderského, a nazeraly doň i vtedy už, kým sa ono až po samé tieto bralá, zaplaviac celú teraz bohatú rovinu, rozprestieralo. Ešte sa vlny veľkého vtedy jaderského mora o päty tvrdých Dolomitov trepaly, keď už rovina terajšieho Uhorska na suchu ležala a Blatnô jazero, ostatok ztečených vôd, na svojom terajšom mieste sa blyskalo.

Cukro-biele, hranavé, nad zelenými vrchami a v modrine nebeskej, ačkoľvek ešte len ďaleko, na krátko predstavily sa majestátne Dolomity a vyniesly ma do nadšenia, tak veľkostí ako bielou neškvrenou barvou.

Čím dial sme sa viezli a do výšky vystupovali, tým viac dobývaly kraje obraz alpský. Celý vozduch, všetko čo ťa obklučovalo, hôľami páchlo. Pastviny, lúky, lesy, ľud, domy, krása prírody, chudoba ľudu, ale pri tom preda usporiadanosť. Kroj ženský, tmavý, nezdal sa mi byť vkusným. Krovy sú skalami obťažené. Ačpráve blízko pol septembra, a ešte žatvou zamestknajú ľud. Lichva je dobre opatrovaná.

Pri stanici Niederndorf pod vrchom Dürrensteinom lázne Majstadt. Tuto poslednikrát prekračuje železnica Rienza, ktorá z doliny Ampezzo vyteká.

Stanica Toblach je svojou polohou významná. Ztadeto ťahajú sa Toblachské hole do vysokých Túrov na sever, na juh otvára sa pre pamätňá dolina Ampezzo s Rienzou. Touto dolinou je priechod medzi a cez ne-sčíselné Dolomity do rovín Veneciánskych. A pamätňá je poloha Toblachu ešte tým, že stojí na rozhraní Rienzi — pomerne Eisack — Adizi a Drávy. Hneď níže osamotej stanice Toblachu vyteká nepaterný jarčok Dráva, ktorá ďaleko, ďaleko s Dunajom a vo spoločnosti s vela, vela prítokami do Čierneho mora vtieka. Nuž hľa, taký drobnok je tu Dráva, kým sa dial, skalami skackajúc predráva. Močaristé lúky sú jej prameňom, s mädkyšovou kožkou povrchne, práve tak, ako na tom našom malinkom Hrone tam vyššie Telgartu pod Kráľovou holou.

Vznešené panorama! Pravda, z Toblachskej stanice len po kuse viditeľná je dolina Ampezzo — vedie cez Belluno do Benátok — rok po rok navštevovaná hŕfmí cestovateľov; z boka na bok točí sa Rienzou pretakaná. Riečište a cesta lesknú sa bielym vápennákom. Zem tu dolu je živo červená a fialková, pravdepodobne z červeného ležiaka (Rothliegend) pochodiacia. Údolia zarastené je zeleným, už tmavým, už veselším lesom, a ponad to do blankytu okomodrého neba vystupujú vo fantastických formách jedon poza a ponad druhého cukro-biele hranaté Dolomity. Je to pekný, pekný, velebný chrám boží, a pobožným citom hľadel som do svätiny chrámu otvorenými dvermi Toblachu.

Z Toblachu dolu popri Drave sa vezúce z prava celkom nad nami dvíhali sa vše jiné a jiné 8—10 tisíc stóp vysoké Dolomity, formy meniac až po Lienz, keď jich už večernie šero tmavým zakrylo závojom.

Sňah, ktorý na tých ohavách ležal, ťažko bolo rozoznať od brál; kamenné mrvy a sňah boli takmer rovnaké, len žltkastou farbou, od prachu, sňah od podlahy dal sa rozoznať.

Niže Toblachu pri spešnej Dráve leží stanica Innichen, kde vojvoda bavorský Tassilo I. utratiac vlastného syna Garibalda v zúrivej bitke, Slovincov (Vindov) porazil a do dolín Zilji (Gail) a Isly zatlačil. Pri Innichen otvára sa dolina Sexten s kúpeľom „Innicher Wildbad.“ Južne pekný vyhľad na Dolomity, menovite na tak zvaný Dreischusterspitz (3074 m.), tedy ešte mocne vyšší od našej Lomnice. — Stanica Silian. V ústi doliny Villgratenthal rozvaliny hradu Heimfels. Južne dolina Kartič (= Krtič) s príchodom do doliny Zilja (Gail). Stanica Abfalterbach. Stanica Mitterwald. Tu prechodí železnica do údolia Lienzer Klause. Tento priesmyk opakovane bol statnými Tyrolci oproti Francúzom r. 1809 bránený.

O 5. hod. 45 m. došli sme do Lienzu; tu sme nocovali.

Lienz je okresné mesto v kraji brixenskom s 2000 obyv.; leží v kraji romantickom na vtoku Isly do Drávy. Na juh čnejú 6 až 8 tisíc stóp vysokí Rauchkofl a Spitzkofl, holé, drzé, roztrhané zápole. Vidno, že oni do oblakov siahajú, s hromami sa bavia. Od Lienzu na sever vedie dlhá dolina až pod veľaznámy a často už spomínaný Grossglockner s jeho „Pastercami“ a v doline rozkošne, hrúzo-romanticky uloženom Vindiš-Matrai-om. Za mestom nad Islou hrad Bruck, predtým rodisko grófov z Lurnu a Pusterthalu. V XV. stor. obdržal Lienz i so zámkom Bruckom od cisára Friedricha III. za odmenu konaných mu služieb český šľachtic Ján Vitovec, ktorý ho pozdejšie predal svojmu príbuznému Ondrejovi z Višprijan (Weissbriach). — Lienz bol v VI. stor. po Kr. pod menom Loncium rímskou vojanskou stanicou (mansio). Dľa domnenia túto osadu prišli od juhu Slaviani založiť. Tunajší chrám je gotický.

Lienz je na východnej hranici poslednie mesto Tyrolska. — Ačpráve hostinec priestranný je, predsa preplnený bol hosťmi, výhradne cestovateľmi, ktorí odtiaľ na všetky strany hlbokými dolinami leznú a na impozantné konciare sa driapu.

Ráno som včas stal a vyzeral oknom von. V čistom vzduchu za pekného rána sa to príjemne vyzereá v krajoch medzihôlnych. Temperatura voľná, zrak rosivý tam — myslíš že to rukou dosiahneš — spočíva na Rauchkofli, Rosentaberli. Dolu rodí sa ešte i pšenica. Ba na štakétoch pod strechami videl som i révy. Zišiel som potom na námestie s úradským domom. Prešiel som i dakolko ulíc, no s tým všetkým skoro som bol hotový. Vyšiel som i do doliny Isl, na cestu do Vindiš-Matrei, kade práve na kočoch pospiechali turisti pod Grossglockner na hole sa škrabaf a tu i tu sa zahlušif.

No a tak s pamätnosťami Lienzskými hotoví, brali sme sa na hostinského dostavníku 29. aug. o 9. hod. 49 m. ráno na nádražie.

Tu hneď ako sme do vozňa vstúpili, zažili sme veselé malé intermezzo. Vozne nadobro už byly turistami zaplnené. Conductor vmiestnil nás do vozňa tromi osobami obsadeného, a štvrtá, ktorá na chvíľku vyskočila, mala sa navrátiť. Sadli sme si a ja obsadnem miesto pána neprítomného. A nastal krik a odpor, ani proti okupácii Bosny. V tom prirukoval i úskok, a tu sekaly do nás pani matka s dcérou. Nemohly nás už deposidovať, lebo medzitým vlak prišiel do behu, ale vrel to medzi nami ako zlô v oblaku. Konečne jeden usmievavý bruškátý pán vzal kufrík na lôno, lebo „dobří ľudia spracú sa vela,“ a uhniedzili sme sa. Ale mysl na dlho ešte nebola ukrotená. Zazerali sme z kútov jeden na druhého ako z hniezda vybrané líšky. Po chvíli rozpráva pán — čo som mu miesto zaujal a z jehož physiognomie vyčítal som lekára — že istý 70-ročný pán tú a tú holu bez zunovania precestoval. Ja do rečí zamiešajúc sa, odsekmem: „ten istotne ešte v lekárskych rukách neból.“ Mik tebe, reku. Pozrem na účinok mojej philippiky — uštiplo. Obrvy stiahnuce, žeravý zrak hodil na mňa môj odporca. Aha, myslím si, ty si lekár.

Po malej prestávke pokračoval ďalej, že i on rád po vrchoch kráča, ale že si presilil svalový sväzok na nohe, ako i nervus ischiadicus.

Ja na to z kúta stranou: „Pane! Vy tak hovoríte, ako by ste bol lekárom.“

„Tým som!“

„Ja tiež,“ odpoviem zase, „a toľ moja žena.“

„A toľ moja. A táto tu jediná moja dcéra.“

„I ja mám len tú jednu,“ odvetím ja.

„Ale, pane, jestli máte haemorrhoidy, tak ste trojaký môj kollega.“

„Mám!“ Podá mi priateľskú ruku a znamenily sme si karôtky.

Bol to c. k. zdravotný rada z Lublane. Známosť bola hotová a prúd rozhovoru v týchto krajoch sbehlého pána bol v toku, a my čo sme sa pred chvíľou pre sedisko skoro pochlpili, stali sme sa priateľmi. Naša v letku usnovaná známosť odznela ešte len po mojom návrate do domu v tom, že som jemu posavád neslýchaný slovenský výrobok „brindzu“ poslal, čo mu vraj znamenite chutilo; on mne ale na vzájom poslal „Krajinské klobásky,“ ktorá vzájomná posielka tu tiež zasluženej došla pochvaly.

Za Lienzom nasleduje stanica Dölsach a Nikolsdorf, poslednia to stanica v Tyrolsku. Hneď za Nikolsdorfom prekročili sme hranicu kniežatstva Korutánskeho.

Stanica Horní Drauburg. V blízkosti jeho stoja tri staré hrady. Z prvu v rukách grófov z Gorice, prešiel pozdejšie do imania grófov Cílskych. Od r. 1475—1524 boly v držaní kniežat Korutánskych, konečne pripadly kn. Porzia.

Stanica Dellenbach. Tam vteká potôček Dravnica z doliny tohože mena do Drávy.

Greifenburg leží asi v polovici hornieho Drávia. Dolina Drávka je tu tesná, najviac pol hodiny široká; beží od západu na východ. Južný svah v úslní je plodnejší než protejší v tiene ležiaci.

Touto dolinou r. 1552 cisár Karol V. v nosidle vlečený bol, keď z Innsbrucku cez Brunn-eck, kde si vyýchol, do Villachu utekal.

Tohoto veľkého moenára, v jehož ríši nikdy slnce nezapadlo, chytrý Moric, vojvoda

saský, prepadnul. Moric obsadil dajedny priesmyky tyrolské, keď práve cisár Karol V. v Innsbrucku na láмку bedákal. Choroba nechcela posluchnúť veľkého pána, pedále vypovedaly mu službu, a ponevác láмка a strach plané sú, popchol v nosidle cez Brenner a Pusterskú dolinu do Villachu. Tam si oddýchol, kým ho pichať prestala podagra, choroba, na ktorú veľkí páni často trpievajú.

Stanica Kleblach Lind. Stan. Sachsenburg zavrznutá stojí na juh a sever medzi vysokými horami; Dráva v polkole prediera si cestu a objíma múry ohradné. Priesmyk Sachsenburgský bol v divých časoch vojanských fažení a vpádoch veladôležitým, a preto bol z dvoch strán — už pred 200 rokmi rozválanými — hradmi strážený. I r. 1809 vo francúzskej vojne bol opevnený.

Stanica Lendorf. Stan. Spital. Pochodí od pánov z Ortenburgu, ako mnohé toho mena obce k tomu cielu vystavené, aby pútnici, menovite tí, čo do svätej zeme putovali, alebo proti Turkom na Východe bojovali, prístrešie a opateru nachodili. V XII. stor. toto mestočko bolo významné.

Je tu i hrad, o ňomž nasledujúcu povest pripomínajú. R. 1524 dostal sa pod arcikn. Ferdinandom do rúk Gabr. Salamanka, baróna z Freyensteinu. Ten ho okrášlil. Tohoto vnuk Juraj zomrel na láмку, zanechajúc syna a vdovu Katharinu, divú, surovú to saňu. Synáka vychovávala vo veľkopanských zábavách: ľudí a zver triezniť. Tohoto mladého pána potom vraj mäsiarskí psi vo Villachu roztrhali. Jeho pani matka tým väčšej nenávidela ľud; čím staršia, tým neprajnejšia, a aby poklady jej cudzému do rúk neprišli, všetky dala do akejsi hľbokej pivnice zamúrať. Aby to murár nezradil, zahlušila ho a zatvorila ku pokladom. Hia, ale bola ešte komorná svedkom vraždy a pokladu, tú tedy vo spaní pantofflou zahlušila.

Ľud povedá, že ešte podneská megaera mátece, nesúc v jednej ruke kľúče, v druhej zodvihnutú papuču. Na výstrahu ženám, čo s pantofflou vládzu.

Od r. 1662 je v držaní kniežat Porzia.

Asi pol hodiny odtiaľ na kopci stál hrad Ortenburg, kedysi hrozivý. Jeho grofi pilných

Villachských obyvateľov prenasledovali, ale i obraňovali. Teraz sú tam len rozvaliny. Pred 800 rokmi vystavil ho gróf Friedrich Sponheim a celé 40 □ míľ obsahujúce okolie volalo sa župou Ortenburg. V XIII. storočí gróf Friedrich III. ztratil mladého jediného syna, on ale pri veselom obede otráveným jablkom skrze vlastnú manželku o život pripravený bol. Tak sa dostal Ortenburg i so všetkým i tak už mŕtveho, i nám Slovákom z dejepisu vlasti dobre známemu Ulrikovi z Celji. R. 1456 po smrti Ulrika išlo i s Ortenburgom dolu. R. 1666 ešte sa ubytovala v hrade nevesta cisárova, Margita, prejdúc cez Korutany do Viedne; bol tedy ešte dosť skvelý, od tých čias ale upadával vše viac a viac, a upotrebovaný bol z neho materiál na stavania samostanu na upätí zámockého kopca, ktorý kláštor dneská tiež už v rumoch leží. — Tiež asi pol hodiny od Spitalu je na kopeci St. Peter drevený kostolík. Pred 1500 r. stála tam rímska tvrdza a kolo nej veľké mesto Teurina.

Stanica Paternion Feistritz. Všetky tu časté obecné mená Feistritz sú nemecky pokazené Bystric-a.

Nasleduje stanica Gummern a stan. Biljak (Villach). O tomto meste obšírnejšie zmienime sa pri našom návrate z Vrby. Tu vo Villachu sa železnica križuje, a síce z Franzensfestu (Tyrolska) cez Celovec (Klagenfurt) do Mariboru (Marburg) v Štýrsku, a od juhu na sever: z Videm-u (Udine) cez Biljak (Villach) do Lubna (Leoben).

Stanica Föderach a stanica Welden (Vrba). Tu sme zišli, bo tu síst sme sa mali s mladším p. Pavlom Kuzmánym, úprimným naším priateľom. Od stanice šli sme medzi zahradami, sadami a peknými sem tam malebne v slohu švajciarskom stavanými letohrádky na dol do tak rečeného z dakolko domov záležajúceho Welden-u, slovinsky: Vrba. Pre idyllickú polohu a pre čerstvé kúpele v jazere Otolickom (Werder), na jehož západnom kruhu malá táto obec leží, býva z roka na rok hojnejšie navštevovaná. Keď sme obec z dakolko domov záležajúcu prešli a hospodu márne dovedovali, poslali sme, neznajúc pomoci, po pána Kuzmáného, ktorého v hostinci

uložili. Po krátkom dopytovaní vykonal nám v byte samého hostinského dve izby, a bolo nám spomožené.

Vítania s tak dobrým a starým priateľom tak ďaleko od laribus paternis vzdialené, bolo, ako sa samo sebou rozumie, srdečné. Staré víno a staré priateľstvá sú oba dobré.

Non solum ex verbo sed etiam ex pane vivit homo. Akonáhle sme sa ogabali, zišli sme dolu úvalinkou do hostinca, kde nás príjemný zápach privítal.

Augurie boly v poriadku. Prejdúc dvorec vnišli sme do drevenej verandy. Východnia strana bola otvorená a obrátená k jazeru. Prední rad stolov stál už nad jazerom. Pekný, utešený výhľad — nadovšetko na pokryté stoly. Pred nami jazero Werder čili Otolické, brehy so šakovými skupeninami stromov, dolínok, kopčokov, domov, letohradov, starých i nových zámkov, kostolov ozdobené, dvíhajú sa zvolna; ďalej vyššie lesnaté vrchy v rozmanitých tienavých farbách, v úzadí snehobiele skalnaté velikáši, hrozni vo formách, nižším lesnatým vrchom ponad hlavy odrážajú sa bielou farbou v zelenej hladine celovského jazera. Nieje to lúbezný obraz? A nad tým čisté jasné nebo. Slnce osvecuje tú božiu velebu tam od hole Grlice nad Osiaským jazerom. Báječná kráska!

Ako sme hladeli cez operadlo verandy, pritiahly celé obláčky strieborných rýb z tajných hĺbín jazera, a keď sme jim vrhly omrvy objedné, leskly sa jim boky ani píky postupujúceho vojska.

Po obede tá šli sme ku p. Kuzmáného rodine na poklonu pod košatými stromami. Chodieva sem p. Kuzmáný od viac liet s celou rodinou, kochajúc sa v podivuhodnej prírode a kúpeľoch jazerných.

Pod večer sme sa šli kúpať.

On, jeho pani, moja dcéra a ja sme sa kúpali. Tí vnišli do široho strmo zbehujúceho jazera, menovite pani smelo a ďaleko plávala. My sme sa len kúpeľnej búdky a schodov pridržovali. Voda bola čistá, čerstvá, ba príčerstvá, tak veru že ma po krátkom čase na sucho vydurila. Veľký to rozdiel medzi Lidom a Otolickým jazerom, čo sa teploty týka.

Večer bol nad očakávanie krásny. Večerali sme na spomenutej verande. Miestnosť hosťmi hojne navštevovaná bola živá a dobre osvetlená, tak že blízke okolie jazera červeným svetlom sa odrážalo. Pozadie len pri ostrom pohľade v tajnom šeru vynímať sa dalo. V tom akoby ohnivý vrch z vody soptil: prosto nás v rovnej čiare, t. j. pozdĺž jazera vystupoval červený mesiac a od jedného konca celou dĺžkou jazera po verandu ako ohnivý meč tahal sa rovny pruh, kdežto z prava a lava bolo mračno. Len poskakujúce ryby a ladný vetrík vlnil ohnivý ten meč. A aby obraz tým do-

konalejším sa stal, nuž vše z jednej, vše z druhej strany, už bližšie, už ďalej člnky mihaly prez ohnivú čiaru.

Ale i ráno je tam pekné. Sadli sme si pred obloky a pásky oči na vidinách. Pred nami vykukáva z húštiny červený letohrad, s krovom rezbami ozdobeným. Tam ďalej na kopci Sternbergu biely kostolík, tamto — „á, dobré ráno!“ Priateľ náš tu; spiechame raňajkať. Potom sli sme na stanicu; tam telegrafoval som a oznámil náš príchod do Bleibergu priateľovi Edmundovi Makuc. Vrátiac sa nazad, začali sme bumlovať.

(Pokračovanie nasleduje.)

Keď hrá sa ti jare . . .

Keď hrá sa ti jare
Vôkol perny úsmev,
Sťa motýlik vôkol kvetiny;
Keď v milom rozmare
Nôtiš si lásky spev,
Jemne sa tkuúc citov hladiny;
Keď sa tešíš svetu,
Sadom, lúkam, hájom,
Keďš' mysle brkavej
Jakby svet bol rájom;
Keď ta vidím blahú,
Bez smútku, bez boja —
Verže si mi milá
Dušínôčka moja!

Ale keď na čele
Zavisnú ti chmáry,
Chtiac zahaliť lígot zrenice;
Keď ti slzy vrele
Stekajú po tvári,
Že v nich pláva ružové líce;
Keď v ničom útechy
Nemáš na tom svete,
A nádeje sa zdáš
Všetky mať umriete;
Keď vidím — *pre môj žiaľ*
Že nemáš pokoja:
Stokrát milšou si mi
Drahá duša moja!

Koloman Banšell.

Mohyla.

Noc tichúčka zišla na zem,
Mesiac hore blúdi;
Spánok sladky v náruč svoju
Objíma už ľudí.

Tu dievčatko tíško, ľahko
Z domčeka vykročí;
Také pekné, také smutné . . . !
Plné slz jej očí.

Smutne stúpa v noci tichej,
Smutne stúpa ďalej,
Hlávka trúchla uložená
Na jej rúčke malej.

Deva vždy len ďalej ide,
Ide, tíško plače,
Svoje pekné, bledé líčka
Slzami si máče.

V široširej, pustej stepi
Mohylôčka stojí,
Mohylôčka to junáka
Zabitého v boji.

Ta sa deva, ta ponáhla,
Ta ju srdce tiahne,
Tam jej milý pochovaný,
Tam aj ona zvädne.

Ku mohyle dolu klakne,
Rúčkou ju ovinie,
K chladnej zemi rty pritisne,
Slza na ňu plynie.

V široširej, pustej stepi
Mohylôčka stojí,
Ticho tam, bo vetrík dúvať
Kolo nej sa bojí.

Mlynárova dcéra.

Poveš z Pohronia.

I.

Veselo hrkotaly stroje záhorského mlyna; šum perliacej, z vysoka na mlynské kolesá padajúcej vody a hrnot kameňov, bolo počuť na dobrú polhodinu cesty hlasne do doliny; a hlas tento, viac hodinovou otupnou cestou zunovanému cestovateľovi bol milo-prijemný, že konečne dôjde ku ľudskému obydlíu, v týchto pustých, večnozelených horách nášho šumného Pohronia. V skutku, tam u brehu mohutného prítoku dumného Hrona, na niekoľko sto krokov poníže dedinky Záhorce, leží mlyn s početnými staviskami, obklopený zahradou, stromovým bohaté posadenou. Cez starý potok vedie k mlynu úzky mostík z mohutného pňa jedle s opierkami ku ľahšiemu prechádzaniu mleváčov ponad rozbužnenú vodu. Romantické je podívanie na tento osamelý dom. Z cesty vidieť práve do mlynského dvora, na jehož priestore preháňa sa tlupa drúbeže za tlupu. Počut hundrovať rozdráženého moriaka a durieť piera v hneve nad prichodiacimi do mlyna cudzincami. Celé hajno pestrých holubov obletuje mlyn, usadujúc po strechách a zobajúc predhodené jim zrno. V hati kúpe sa krdel sňahobielych husičiek a kačíc — tam na smetisku po slame vylihuje hodný krdlík prasiatok — a nechybejú tu ani domáci strázcovia, kudrnatí obrovsky veľkí psi — Pozor a Dunčo, ktorí bez ohlasu žiadneho prichodziedo do mlyna nevpúšťajú. Všetko, načokoľvek len zrak náš upreme, svedčí o blahobyte mlynárovom, nehovoriac tu ani o krdle rožného statku, o ovciach do polsalaša, a o viac nežli polsto úloch mädonosných včiel.

Áno, mlynár tento, ústami ľudu jedno-ducho „Bartoško“ zvaný, bol zámožný gazda a hospodár.

Mňa pred pár rokmi viedla tiež cesta popri tomto mlyne, ležiacom v tichej smutnej doline. Ustatý celodennou chôdzou, sadnul som si na holý tlapkový kameň u cesty, práve oproti mlynu. Chýlilo sa k večeru, neznajúc kde dostane sa mi noclahu, premýšľal som o tom, mám-li mlynára oň poprosiť. Mlynár vidiac ma posedávať u cesty, sám vyšiel

z mlyna a prihovril sa mi dost prívétive. Následok nášho krátkeho rozhovoru bol, že som pozvaný mlynárom stúpil s ním do jeho obydlia a prenocoval vo mlyne. Vodilo sa mi v ňom dobre.

Môj jednoočný pobyt v tomto mlyne zaval podnet ku tejto povesti, ktorú ja tu rodákom svojím verne rozprávať chcem.

* * *

Bolo to odpoľudnia istého krásneho dňa, slniečko páliło z jasného neba, na ktorom po obláčku ani stopy nebolo. Okolné hory a lúky vydychovaly príjemnú vôňu. Mlyn hrkotal veselo jako inokedy a šum padajúcej vody na jeho kolesá prerušoval tichosť okolia. Zplašené, brechotom Dunča a Pozora, holúbky vyletely vysoko do oblakov, krútiac kolesá vo vzduchu, až zasady si opäť na strechu mlyna. Na pastvine pred mlynom pásol sa statok a štveračiví pastúchovia ihrali sa v stienoch stromov. Všade, kam len oko ľudské zabľúdilo, bol život a radosť nad tepluským letným dňom.

Chodníkom, po pestro-kvetnatých lúkach vedúcom z dediny dolu do mlyna, stúpali krokom miernym, v rozhovore, tu i tam postávajúce — tri rozdielne od seba mužské osoby. —

V prostriedku kráčajúci muž bol velebný a ctihodnej postavy.

Čierny vysoký klobúk zdobil hlavu jeho, šat jeho bol široký barvy popolavej a v ruke mal trstennú, lesklým kovom obitú palicu. Z bližšieho názoru hneď poznať sa dalo, že je to velebný pán záhorecký farár doprevádzaný obstarným, ale výrazu plného oblyčaja, mužom v širokom slamenom klobúku. Bol to dedinský učiteľ pán Ondrej Veselý.

Druhý, u boku pána farára kráčajúca osoba bola — ktožeby nepoznal človeka v zelenom klobúku, s tetrovým perom a v kabáte so zelenými výložkami? Bol to strážca okolných lesov, dobrý oboch priateľ: horár Štefan Bukovec.

Nemýlime sa, keď povieme, že vybrali sa títo traja mužovia na návštevu ku Bartoš-

kovi do mlyna, s ktorým vo spoločnosti tvorili celú „inteligenciu“ v tejto doline.

Z kroka na krok dorazili do mlyna a postáli na jeho dvore. Pozerajúc cez latkový plot do prídomovej zahrady, obdivovali vyskytujúce sa v nej pestré kvetiny a zeleniny.

Sotva, že brechot psov mlynára o príchode hostí poučil, už na prahu mlyna videl sa dal „pán otec Bartoško“ v zamúčenej mlynárskej čiapke a kabáte.

„Vítam pekne! a ponížene vítam!“ volal mlynár ku prichádzajúcim, vystierajúc z ďaleka ruku ku stisnutiu a činiač poklony všetkým trom hosťom svojim; pána farára ale chytil pod pazuchy a uvádzal ho vopred do mlyna.

„Srdečne ma teší pán farár!“

„Vítajte pán učiteľ,“ riekol mlynár s patrnou známkou radosti na tvári, „hej, pamätám-li sa dobre, nevidel môj dom tak vzácných hostí už dávno od zimy — vari od samej koledy...? Ráčte že postúpif... ďalej!“

Pán farár však zastavil mlynára na dvore a ohliadnúc sa dookola, preriekol ku nemu:

„Odpustte, pán otec! Prišli sme vás po tak dlhom čase zase raz navštíviť, a preto dovoľte, tu vonká je dnes tak milo a príjemne; nasýtení sme veru dosť všetci izebného prachu, zabavíme sa tu von na čerstvom vzduchu. Hla! tamto milo usmieva sa a pozýva nás ku sebe vaša zahradnia besiedka pod košatou hruškou; tam sa trochu pobavíme.“

Mlynár neodporoval a zaviedol hostí do zahrady.

Pod košatou hruškou nachádzal sa okrúhly, z nepotrebného už žarnova pristrojený stôl na jednej hrubej nohe u prostred do zeme pripevnený a okolo neho niekoľko z hrubších brezových halúz umele zhotovených sedadiel. Tu na tomto, chládkom tône mohutnej hrušky pred lícami žiariaceho slnka chránenom mieste posadili sa mlynárovi hostia — a hneď pustili sa do nenúteného rozhovoru, ktorý obzvlášte pán učiteľ Andreas Veselius svojími korenistými žartami a anekdotami oduševňoval. Pán farár brával čas po čase hodné šnupce tabaku zo striebornej tabatierky, častujúc španielskym voňavým tabačkom všetkých — a pán učiteľ s horárom púšťali zo

svojích „štiavničiek“ na kosodrevinových čútorách mohutné kotúče dymu do povetria.

„Jakože — taktože? Priatelia milí!“ preriekol zrazu mlynár, „nebudeme čas zabíjať po daromnici. Diskurs „bez humoru,“ — jako tuto pán učiteľ hovorieva, nestojí za nič. Horúčosť je veľká, dobre že sa neroztopíme. Treba sa je trochu ochladiť. Znáam proti tomu prostriedok znamenitý — pánovia!“ A sotva, že to vypovedal oddialil sa od hostí a vnišiel do mlyna.“

O malú chvíľu nato vyšla zo mlyna driečna, štíhla dievčina. Poberala sa ku zahradnej besiedke, v ktorej hostia o samote dleli. V jednej ruke niesla veľký kamenný džbán, v druhej ruke ale niekoľko sklenených krčiazkov s mosadzovými dienkami na pivo.

„Duša moja úprimná!“ riekol pán farár s úsmevom, keď mu dievčina ruku bozkávala. — „Ruženka, nesieš nám pívce k občerstveniu!“

„Vivat cerevisia!“ volal pán učiteľ.

Dievčina táto bola jediné dieťa zámožného mlynára. Mladušké, šestnásť liet počítajúce púpä, bystrá jako srnka, milá a prívetivá, pravý odlesk jej nebožkej matičky. Ružena naliala hosťom po plnom krčiazku.

„Tak, tak driečna hostiteľka!“ poznamenal horár, „bude nám to pivo od vás Ruženka výborne chutnať!“

„Na vaše zdravie!“ s lahunkou poklonou odvetila dievka začervenujúc sa na svojích líčkach.

„Čo porába tetuška Borka?“ pýtal sa Ruženy pán farár.

„Tetuška je zamestknaná v kuchyni,“ odvetila Ružena prívetive, „avšak príde i ona sem, privítať vzácných hostov!“

Práve v tom čase vídať bolo tetku Borku, mlynárovu to sestru na dvore, kde jedno z mladých prasiatok chytila a do vnútra zanesla. Mlynár opäť zavítal ku hosťom sviatocne oblečený, a hneď nato štrngaly krčiazky s penavým pivom, s ktorým sa jeho hostia chladili. Rozhovor plynul milo medzi dôvernými priateľmi. Mlynár rozprával o hospodárstve, o chove dobytka, pestovaní včiel, v ktorom odvetví bol on neprevýšený majster. Pán učiteľ vplietal do rozhovoru smiešne

anekdoty, čo bolo jeho živlom a známkou veselej povahy. Horár spomínal príhody z polovačiek . . . . .

V takomto rozhovore, jakým sa hostia mlynároví bavili, ani nepozorovali, že sa ku mlynu opäť priblížily tri ženské osoby; iba vtedy keď bránku na zahrade otvorili a medzi nimi vstúpili. Pán farár i hneď poznal medzi nimi svoju hospodinu a pán učiteľ s horárom svoje verné ženušky.

„Panie, neskoro chodíte!“ volal pán učiteľ.

„Ale predsa sme vás len našly?“ vetila hospodina.

„Všetko pivo sme vypili — vám neostáva nič!“ žartoval učiteľ.

„Poznať, jako pamätáte na panie!“ kárala ho jedna.

Mlynár už v tom okamžení lieval z veľkej kavnice paniam a podával plné poháre.

Panie zanechajúc pánov v besiedke, rozišly sa po zahrade, obzeraly veľké kruby krásne kvitnúcich ruží a hriadky so zeleninami.

„Poznať veru pilnú zahradníčku, šikovnú ruku Borkinu!“ poznamenala pani učiteľka, „pozrime, jaké tu prekrásne hlavy šalátu. A tieto krásne uhorky! My nemáme také. Cibule, cesnaku, zeléru — . . . . panie, my sa Borka v zahradníctve nevyrovnáme . . .“

Horárka za ten čas trhala kvetiny do kytky.

„Ružena pestuje najkrásnejšie kvetiny . . . . ach to milé dievča . . . . Privoňajte že túto resedku, muškát, ha, to sú voňavé plné klince. Žlté plné ruže! Vanília, hortensia, kamélia . . .“

Ku paniam do zahrady prikvapila v ten čas Borka, obstarná už síce ale ešte svieža to osôbka, v čistom jednoduchom rúchu, s bielou zásterkou pred pásom, vítala jich z ďaleka a keď ku nim došla — bozkávala jich radom. Panie poprezeraly celú zahradu chváliac hospodinu mlynárovu a keď jich Borka potom na dvor zaviedla a ony tu celé krdle slielok, húsok, moriek a kačiek videly — závidieť jej mohly. Tak jako naši mužskí hostia s mlynárom, podobne tomu i ženy jejich s mlynárovou sestrou prežívaly v tej najlepšej shode a priateľskom pomere. Blažený veru bol život jejich v tichej de-

dinke, kde neznali o hluku a klebetách mestského života. Kedykoľvek sa títo priatelia u jedného lebo u druhého sišli, nikdy medzi nimi nechybovalo na dôvernom rozhovore a vďačnom pohostení — a toto bolo vlastné jadro spoločenského života našich otcov a matiek. Panie, nechtiac vytrhovať Borku z jej kuchynskej práce, posadily sa ku stolu ku pánom do besiedky a zamiešaly sa do jích zábavy. Čas milo plynul a chýlilo sa ku večierku. A opäť dala sa vidieť v zahradnej besiedke Ružena, tetuške svojej v kuchyni nápomocná. S nemalou zručnosťou prikryla kamenný stól náradím. Zraky všetkých troch paní s úľubou spočívaly na driečnej deve — no každá z nich priala by si bola dievčinu túto volať „svojou dcérou.“

Borka doniesla na pekáči upečené celé prasiatko a výborný šalát k tomu.

Mlynár dal sa hneď do ponúkania a neprestal skôr až kým nevidel, že pán učiteľ, nôž na vidličke ostríť počína.

„Domine reverende!“ oslovil žartovne pán učiteľ svojho pána principála, „keď nám teda tuto pán otec nedá pokoja — dobre by snád bolo, — keby sme si odrezali po jednom uchu?“

„Excellenter!“ riekol s utajeným smiechom pán farár, „nám to nezaškodí. — A týmto paniam tu odrežeme po jednej nohe!“

„Uši a nohy poobrezúvať?“ rozchechotal sa kmotor horár, nezajúc ešte o žarte, ktorý pán farár s učiteľom predniesli.

„Panie naše pristanú!“ riekol učiteľ, a už sa mal do práce. Pošnul pekáč s prasiatkom pred seba, lebo on bol výborný „tranchir-majster;“ odrezal mu najprv uši — tie dal jedno pánu principálovi, druhé sebe, potom odrezal tri nôžky a podal po jednej, každej z troch paní!

Mlynár dal sa do smiechu.

„Bonum appetitum praecor!“ zvolal mlynár, ktorý sa tomu od pána učiteľa bol priučil.

„Znamenitá je!“ chválila paní horárka pečeňu, paní učiteľka šalát, a paní hospodina — obidvoje.

„Ad animam!“ riekol horár, — ktorý okrem tých dvoch slov viac z latiny ani za

jedon pušný prášek nevedel, — „dobrý je zajac, ale lepšie prasa!“

„Poslúžime i so zajačinkou!“ ozvala sa práve prichodiaca Borka, chtiac sa presvedčiť, zdáľiž hosťom dobre chutná.

„Cheel som prekvapíť dnes pána otca s jedným ušiakom,“ počal horár, „ale štvorák, ten tam! Výnduc do hory strelil som na jedného — ale ten veru, ačkoľvek postrelený — poberal sa ďalej. Zajačok ušiel . . .“

„A postrelený,“ ohlásil sa chytrý mlynár, „vbehol rovno na mlynicu kde ho moji tovarýšia chytili . . . hľa tamto sestra moja Borka nesie nám ho na pekáči!“

„Do sto hromov!“ zvolal pán učiteľ. „Zajac ten vedel kam patrí, ad animam, ten bol vševedúci . . .!“

„Zjeme ho za pokutu, že mi ušiel,“ riekol horár.

„Ale odpusťte pánovia!“ nadvrhnuť mlynár zodvihnúť kanvicu, „jedno naše múdro príslovie vraví, že sviňa chce vína!“ a už lieval, plniac poháre.

Takto nenútené, pravou slovenskou prostosrdčnosťou trávevali naši priatelia časy, keď sa spolu sišli za viacej rokov v tichom zákutí Pohronia.

Už sa práve s približujúcim sa večierkom hostia domov poberať chceli, keď z nenaďala objavil sa pri besiedke mlynárovej zahrady mladík v cestovnom obleku, s kapseľkou na boku a sukovitou palicou v ruke.

Mladík s patrným zalúbením pozeral na spoločnosť v besiedke, kolom stola shromaždenú, čo táto príchod a objavenie jeho nezapozorovala. Mladík medzi osobami tými poznal hneď svoju matku, svojho otca a známych, videl tam o leňošku sedadla opretú štihlú dievku, ktorú jedinú nepoznal, aspoň sa na ňu jej tváre rozpamätať nemohol. Dlhšie stál tu, naslúchajúc v besede shromaždených hostí.

Prvý zrak, ktorý sa so zrakom jeho stretol — bol matkin.

„Náš Milko! syn môj milý!“ zvolala pani učiteľka, vyskočiac zo sedadla — a v tom okamžení nachádzal sa synu v matkinom objatí.

Nenadálym sa objavením učiteľovho syna Miloslava, zostala celá spoločnosť milo prekvapená.

„Synu!“ volal pohnute pán učiteľ, otec jeho, „prichádza mi to, jako by si z neba zpadol!“

Mladík srdečne tisknul podávané mu ruky svojích známych — a keď prišiel radom ku Ružene, zarazil sa náhle.

„Asnáď už vari ani neznáte našu Ruženu?“ prehovorila a z nesnádze pomohla mu Borka, „veď ste sa jako deti spolu hrávali?“

Milko sa zpomätal.

„Nuže, povedz nám, pane studiose, kde si sa táral, po úplné dva roky?“ pýtal sa otec syna svojho. „čo sme ňa nevideli! Vyriastol si ako buček, a premenil si sa veľmi!“

Mlynár medzitým ponúkal príšlého plným krčiazkom.

Po skromnom občerstvení začal Milko rozprávať — o svojích ďalekých cestách po vzdialených krajoch.

„V stručných črtoch nastienim vám, milý otče, že po dokončení gymnasiálnych tried odporučený som bol mladému grófovi Krásnohorskému za spoločníka ciest po Talii, Francii a Nemecku. Ja prijal som ochotne toto nabídnutie už z toho ohľadu, že cestovaním vedomosti moje obohatím a sveta zkusím. Precestoval som s grófom juh a západ Európy a nadobudol som si mnohý poklad vedomia. Všade vošlo sa nám dobre. Neskôr porozprávam vám podrobnosti a dobrodružstvá našich ciest. Teraz ale, keď mladý gróf Krásnohorský cestovanie svoje dokončil — a na svojom statku v Šariši sa usadil, prepustený som od neho s úplnou vďakou za preukázané služby!“

Učiteľ Andreas Veselius, jako sa on v onom čase rojčenia za latinu podpisoval, bol nesmierne rád, že sa mu syn jeho Milko, vyučený to študent, domov prinavrátil, a matkina najvrejšia túžba bola, dlhšiu a prežívať v blízkosti svojho synáčka — jedináčka. Všetci prítomní pripili na zdar mladého študenta a ponevác večerný súmrak svoj hustý závoj ponad dolinu zastierať počal, prejavili hostia vôľu rozlúčiť sa so svojimi hosťami. Mlynár Bartoško, náštevou touto nemálo potešený, vypravdal hostov svojích, hodne ďaleko po vyše mlyna, až ku hornej hati, a tu dajúc si priatelia „dobrú noc!“ rozišli sa.

II.

Nachádzame sa v elegantnom salóne veľkomožnej pani Otilie, manželky najvyššieho baňsko-lesného radcu Jozefa Fichtenberga v Baňskej Štiavnici. Imposantný luxus okúzli oko naše pri vkročení do tohoto salónu, v ktorom jeden nádherný predmet zaočňuje druhý. Bohaté, mnohými arabeskami zdobené akvarium pýši sa uprostred dvorany, v jehož kristálovej váse ihrajú sa sem i tam plávajúce zlaté rybyčky. Sklenené kvetníky s tropickými rastlinami zdobia krásu jeho, a obrovské kvety kaktusov rozlievajú pízmovú vôňu po celej dvorane. Na stenách umelej fresko-malby visia drahocenné zrkadlá s basrelif rákami a priestory medzi nimi vyplňujú obrazy: par force honby nektorého z posledných kráľov francúzskych. Na skryniach peknej práce rezbárskej v skupeniach sú vypchatí vtáci a menší štvornožníci, nad ktorými panuje exemplár bradatého supu, z diaľnej Afriky sem doneseného. Dravec tento bol pamätníkom pána radcovým z ciest, ktoré on v horúcej Afrike z naloženia vlády bol vykonal. V skupeniach sú tu i mäkké pohovky a operadlá a konečne medzi okny, ťažko hodbabnými čalúnami ozdobenými stojí znion najnovšieho fačonu.

Je večer, na drahocennom kandelábre uprostred stropu visiaceho trblieta sa dvadsať voskovic, slnečno-jasné svetlo po dvorane rozlievajúcich. Na pohovke blízko zniona sedí pani radcová, vysokej a štíhlej postavy, bohyni starých klassikov podobná ženština. V prítomnom kostume podobala sa loveckej Diane a pripodobnenie toto ohľadom svojich vlastností i zasluhovala. Oblečená bola v tesne ku telu priliehajúcom živótku z ťažkej hodbabnej látky zelenej farby a v bohatých havraných jej kaderiach triasla sa ihla s malým strieborným polmesiačkom.

„Moja drahá vnučka!“ oslovila pani radcová naproti sebe v nádhernom fouteili sediacu mladuškú slečnu, „Bertuška, zahraj mi niektorú „piecu“ z „Lützovho divokého lovu,“ vieš, že operu tú najradšej poslúcham.“

„Srdečne rada, drahá tetuška!“ riekla strieborným hlasom slečna, a v najbližšom

okamžení nato už lietaly jej pršteky po siahobielych kostenných klávesoch zvonive znejúceho fortepiána. Slečna hrala graciosne s entuziasmom a pani radcová poslúchala tie čarovné tóny operety s nadšením.

Dvere na salóne sa otvorily, do dvorany vstupovala spoločnosť dám i pánov.

„Počúvajte priatelia tie milé akordy obľúbenej symfónie mojej milej manželky. To je ona chýrečná skladba „Lützov divoký lov!“ Výborne!

Dámy pohrúžily sa do poslúchania a spolu obdivovaly zručnosť hry slečny Berty na dokonalom nástroji.

„Neznám, čo iného bolo by v stave tak mocne vzbudíť fantáziu lov a honbu milujúceho človeka, nežli tento utešený kus!“ pripomenula pani radcová.

„V mojej drahej dáme,“ odpovedal nato radca, „opät prebúda sa túha po zážitku loveckej saisons. No doba jaseňných lovov je už skutočne tu. Damascenky trasú sa už na stene, a broky v torbách precíly sa z dlhého spánku . . .!“

Pani radcová Otilia Fichtenberg bola medzi bielym pohlavím ďaleko, široko rozhlásenou osobnosťou, známa, čo náruživá lovkyňa. V tomto obľúbenom živle vynikala nad mnohými mužmi srdnatosťou a odvahou, že sa jej dostalo priemena „novovekej Diane.“

„Mój drahý pán!“ oslovila muža svojho pani radcová, „mohli by ste nás veru prekvapiť nejakým loveckým výletom. Želali by sme si to. Rada bych veru po dlhej prestávke opät zažila radosti, ktoré poskytuje lov milovníkom svojím. Priatelia naši radi sa pripoja ku mojej strane.“

„To, duša moja môže sa ti stať k vôli, v najbližšom čase; avšak driel potrebné je k tomu porobiť poriadky,“ odpovedal radca.

„Rada ťufam, že s priateľmi našimi ešte v tejto seasons súčasťníme sa na hlučnom love, na bystronohé srnky, trebárs nedbám i na medvede . . .!“

Dámy a páni prítomných večierok skupili sa do spoločností, zasadali okolo stolíkov a pohrúžili sa do obľúbených sebe hier, tartlu, šachu a domino.

Večer plynul jim milo,

Z obľúbenej hry vytrhnuť domáceho pána do salónu vstúpivší lokaj. Doručil pánovi svojmu list. Chvatave chytil ho radca a čítal ho.

„Tu to máme,“ preriekol radostným výrazom, „jakoby našu mienku vopred znaly!“

Celá spoločnosť bola zvedavá na ďalšie reči radcove.

„Lesný správca Javorinský z Brezna píše a súčasne vyzýva nás na polovačku medvedov na Horehronie. Horár Bukovec vystopovať mal v revíre niektoej ochodze ozrutného „macka,“ ktorého zapolovať a složiť nám ku tohoročnej saizone vrele odporúča.“

„Prichádza nám to práve vhod!“ poznamenala pani radcová, a pri vyrieknutí týchto slov horela túhou, čím skôr náruživaj passii svojej zadost učiniť.

„Čo povieš nato drahá Otilka?“

„Oznámte Javorinskému, že pozvaníu jeho vyhovie me v najbližších dňoch!“

„Áno, pôjdeme ta všetci!“ volali priatelia radcovi.

„Tešíme sa na nejaké veselé dobrodružstvo.“

„Bertuška!“ riekol radca k slečne, „zahrajte nám nejaký lovecký pochod!“ „So zbraňou na pleci, v raniu hodinu!“

„Šach matt!“ ozvalo sa medzi hráčmi z druhého stola.

„Bella, quint a aus!“ volali tatlísti.

Služobníctvo donieslo do dvorany táčne s vyborným hroznovým mocom a pri jeho požívaní štrngli si priatelia radcoví na zdar loveckého výletu do lesov šumného Pohronia!

III.

Koho by nezaujímaly a netešily krásy velebnaj prírody, krásy a pôvabnosti, ktorými vládnu a honosia sa večno zelené tatranské lesy? Vstúpme zavčas rána, v dobe krásneho a velebného východu slnca do stienneho ihličnatého pohronského lesa, a bude sa nám zdať jakoby sme sa k novému životu prebudili. v útrobach našich pocítme obzvláštny, kľudný, jakoby posvätný cit; jakoby sme boli na modlitbe. Ziaľ, boľasť zmiznú a človek v stiennom lese cíti sa byť nevinným dieťaťom. Slnko práve zdvíha sa nad obzor, sem i tam svoje zlatobarevné lúče zasielajú,

svetlo preniká temnotou hory, nad ktorú spočíva ešte hustý závoj rannej mhlý; zvolna vystupuje vyššie a rozlieva svetlo svoje i do toho najhustejšieho kúta milej dúbavy. Na stromovom lístí trblieta sa na tisíce perál rannej rosy, dúbava dýcha lúbeznú vôňu a každý kružiak znie spevom operencov. Motýl, veľka, chrobáček a malý vtáčik poletujú na vše strany, nie snáď len aby sa veselili, ale aby svoju každodennú potravu vyhľadávali.

Za takých krásnych letných a príjemných dní, u prostred tónivej dúbavy na mäkkom machu odpočívajúc, pozoroval i náš Milko, tento veselý ruch lesných bytností. Hora stala sa jeho chrámom, v ktorom najradšej prebýval.

S jednoduchou puškou na pleci, s plechácom na lesné byliny u boku sledoval Milko po celé dni v pralesoch svojho milého rodného kraja, a tak tráveval čas prázdnin, nemajúc inde stania, iba keď nachádzal sa v zelenej hore. Častokráte priateľom otca svojho horárom Bukovcom, po bujných lesných porostoch vodený, tak obľúbil si Milko, tento svobodný stav, že konečne umienil si stať sa lesníkom.

Ku zvoleniu si stavu učiteľského netiaholo ho čosi hrube.

Videl a zakúsil dobre sám všetky tie farchy s úradom otca svojho spojené — a keď bystrým zrakom prezrel celý život učiteľský a konečne spatril odmenu za toľkoročné unovanie a trampoty učiteľa — keď videl tú hroznú biedu a chudobu, ktorou národ učiteľovi za svoje vzdelávanie platí — tu ho ku stavu tomu netiaholo. On odhodlal sa stať lesníkom, ačkoľvek mu ku dosiahnutíu toho cieľu ešte mnoho chýbalo. Otec jeho vyčerpaj už do dna pokladnicu výdavkov na syna, on teda musel popustiť osud svoj dobre prajnej náhode.

Prechádzať sa po bujných poľanách lesa, zapolovať si na zajačka, líšku a kuroptu, sbierať lesné byliny a ovocie. bolo v tento čas jediným živlom nášho študenta.

Milka však tiaholo do lesa ešte čosi iného.

U brehu vesele hrkotajúceho hórneho potôčka, stála široká snáď storočná jedľa, ku samej zemi hrubé haluzy svoje sklánajúca.

Na stáče chlapa na pni jej nachádzal sa nábožnou rukou pripevnený svätý obrázok s dreveným rámikom za sklom a u jej pňa stálo kamenné, mäkuškým machom obložené sedadlo. Toto bolo najmilším miestočkom Milkovým na jeho lesných prechádzkach. Ono bolo na niekoľko strelení vzdialené od záhoreckého mlyna. Vokolo jedlice, z jednej i z druhej strany rozprestieraly sa široké báne, rúbaniská, prebohaté na lesné ovocie, maliny a jahody. Sem rada zabľúdila noha dedinských dievčat zbierajúcich toto chutné a zdravé hôrne ovocie.

Pod touto hustou jedlicou zastihnuť raz i Milko driečnu mlynárovu dcéru Ruženu, zbierajúcu maliny.

Šuhaj a deva zarazili sa.

Ružena sklopila oči na košíček a mladík oslovil ju nežne.

„Ruženka! Vy zbierate maliny; no tie maliny z vášho košíčka musia obzvláštne sladkú chuť mať!“

„Zprobujte pane Miloslav! s pozdviženým zrakom preriekla deva. Mladík pristúpil bližšie ku nej, a z podávaného mu košíka vzal niekoľko kúskov ovocia, chutnajúc si na ňom.“

„Veď hovorím! sú celkom obzvláštne a sladšie nežli tie tam na krúhoch!“

„Prečo by boli sladšie?“ tázala sa deva.

„Preto, že ste jich vy Ruženka nasbierala!“

Dievča sklopilo oči, porozumejúc reči mladíkovej.

„Od dnešného dňa neokúsím viacej žiadnych malín, krome tých, ktoré vaša rúčka naoberá,“ preriekol mladík.

„A jestli že ja sem viac maliny zbierat neprídem?“

„Tak,“ odpovedal Milko, „na rozpomienku týchto od vás užitých malín, ja viac žiadne iné nepožijem!“

„Ej, keď že vám mnou zbierané maliny tak obzvláštne chutnajú — to vám jich natrhám i viacejkrát!“ preriekla driečna Ružena a poskočiac cez potôček uberala sa ku svojmu domovu.

Milko díval sa dlho v onú stranu, na ktorej zmizol mu ten milý zjav mlynárovej dcéry, sta bystrá srnka tohoto lesa, a v tom okamžení pocítil jakýsi neobyčajný vrelý pocit

vo svojom srdci, pocit, ktorého pôvod nevedel si vysvetliť. Od toho okamženia začala sa myseľ jeho zaoberať so zjavom Ruženy, a jakokoľvek chcel ju na druhé veci preniesť, predsas nemohol si devu z pamäti zapúdiť. Šuhaj bol by tu ešte hodne dlho stál, keby ho zo zadumania nebol vytrhol horár Bukovec, navracajúci sa z lesa, s ktorým Milko navrátil sa do tichého domova.

Doma očakával Milka pán farár, ktorý sa s nim, čo so vzdelaným mládencom, rád zabával. Milko po istých oddieloch rozprával rodičom a večerným hosťom príhody a dobrodružstvá svojích ciest po Itálii, Francii a Nemecku, ktoré poslucháčov nemalo zaujímať. Rodičia a priatelia videli v Milkovi vzdelaného mládenca, ktorému všetci len dobré zaopatrenie prialy. Tak plynuli naším priateľom v dedine deň za dňom. Milko každodenne navštívovoval svoju milú heru, ale čo deň to záduchnejší a smutnejší navracal sa z nej. Matka skoro zbadala premienku synovu, počala síce i tušiť príčinu premeny, ale na stopu jej neprišla. Otec staral sa o budúce zaopatrenie svojho syna; veď takto Milko predsas nemohol bez cieľa tráviť svoj mladý čas.

Čo sa ďalej v Milkovom srdci dialo, zostalo jeho rodičom zahalené rúskou tajnosťou, a nebolo jim popriano dozvedieť sa o práve vzrastajúcej láske a lúbsti jeho ku driečnej mlynárovej dcére. Ružena však dozvedela sa o tom z tajne poslaného jej lístočka.

Stará žena Marta vlúdila sa pod istou zámlinkou do mlyna, a keď sa s Ruženou o samote byt cítila, podala jej malý Milkov lístoček.

Ružena s dychtivosťou vzala list, vbehla s ním do zadnej chyžky a pustila sa o samote do čítania. A muselo v tom lístočku niečo obzvláštneho napísané byť, lebo Ružena pri čítaní jeho menila barvu líčok svojích, začerveňala sa, srdiečko jej búšilo mocne, ruky sa jej počaly triasť a prse nadýmať.

Čo to bolo?

Bola u konca s čítaním, ohľadla sa zplášené okolo seba, zkrútila lístoček dovedna, pritiskla naň jedon nežný bozk — a ukryla ho v nádrach svojích.

Tetka Borka našla Ruženu v zadumení, zapýrenú, a to neušlo bystrému oku hospodyne mlynárovej.

„Tebe dievča volačo chybí, niečo sa ti stalo!“ poznamenala tetka.

Ružena v prvom okamžení nevedela odpovedať; konečne ale premáhajúc sa očívidome ujistovala svoju tetku, že jej prišlo zle, mdle, ale že jej to už pominulo. Od tohoto okamženia pozorovala tetka Ruženu ostrážitým okom, šípiac neobyčajnú premenu v držaní sa dievčiny.

Tak jako slávny spevák slávik po Jáne odrazu hlaholiť prestáva, onemiac, zmenila sa i Ružena, hneď po obdržaní lístka od Milka. Tito dvaja mladí ľudkovia ukradli jedon druhému pokoj srdca. Ružena. predtým tak veselé dievča, celé dni prespevujúce, ostala zúdumčivou, tichou a opustenou jako sirota.

Opretý o svoju oblúbenú pušku, jedínú to sprievodnicu svoju prechádzok po húštinách prahôr pohronských, stál istého dňa pred večierkom Milko pod milou sebe jedlicou so svätým obrázkom. Jeho plamenné bystré oko zieralo na cestičku, vedúcu dolu do doliny ku mlynu a pátralo zjavne po očakávanom predmete. A zdalo sa, že mladík darmo tu dlie, lebo dlhú chvíľu na cestičke hornej nedala sa vidieť žiadna živá duša. Už počínal zúfať, tvár mu bladla, oči sa kalily, a ruky krčovite objímaly dlhú pušku, keď v tom neďaleko seba spozoroval mladík slabý suchot, šeleštenie šatu medzi konárikami mladej jedliny. Zbystril zrak i sluch a mysle jeho neklamaly ho — bo v tom okamžení objavil sa zraku jeho obrys ženského šatu, a hneď zatým vystúpila z húštiny očakávaná mladíkom — hórna vila — v lahučkom obleku s košíčkom v ruke — Ružena.

Jejich ohnivé zraky sa stretly — oni porozumeli si.

Bolo to dielom jedného okamženia — a milenci leteli si do náručia!

Vysoko na suchom buku hrkútal nežný holúbok, a cukrovala jeho družka. Široká jedla zpusťila svoje mohutné konáre hlbšie ku zemi, aby zakryla nepovolnému oku ten krásny obraz dvoch milujúcich sa duší, keď

darujú si prvý sladunký bozk — závdavok budúcej vrelej lásky.

„Porozumela si mi Ružena moja drabá!“ riekol tíško Milko, „a vyslyšala si vrúcu túžbu moju! Nevýslovne mnoho trpel som pre teba až do tohoto okamženia!“

Ružena tútila sa ku nemu nežne a útla jej hlávočka spočívala na rozburácaných ohnivým prúdom lásky prsiach jeho.

„Čo mi dáva za odvetu tvoje srdce drabá Ružena?“ pýtal sa dievčiny mladík.

„To, že ťa nevýslovne miluje, drahý Milko!“ vetila deva chytiac mocne ruku mladíkovu.

„A to je balzámom na srdce moje!“ pozvdychnúc dodal on. „Blaho nám!“

„Nuže veď drabá!“ hovoril ďalej pološeptom pohnute, „že i ja nevýslovne, s plameňom najsilnejšieho ohňa lásky prvej, nikdy predtým nepocítenej, lúbim ťa Ružena . . . drahý poklad mojej duše“ . . . . . A vreľý polúbok bol pečatou pravdivosti tvrdenia mladíkovho.

V tomto okamžení nazdávali sa milenci vytrhnutými byť do neba; obom odlahlo na srdci, keď si lásku vyjavili a nevypovedateľnú túžbu naplnili. V tejto dobe podobala sa Ružena, lesnej vile, v obrysoch jej tváre zpočívala nebeská spokojnosť a obraz nevinného anjela; Milkovo ale čelo sa vyjasnilo, oko splanulo žiarlivým plameňom radosti, v očiach jeho zrkadlil sa pravý pokľud duše — to sú príznaky peknej lásky. Svätý malý obrázok na jedlici bol jediným svedkom svätého slubu milencov, keď si večnú lásku prisahali.

„Ružena moja!“

„Milko môj!“

To bol refrain jejich citov v týchto posvätných okamženiach.

Ružena prvá zпамätovala sa z krásneho sna, z opojenia prvej lásky a chystala sa k odchodu ku domovu, lebo schylovalo sa už ku večeru.

V tom okamžení zašuchotalo v blízkosti milencov šumenie krídel.

Zahrkútal smutne holúbok na suchom buku, dravý krahulec šmaril sa náhle z vysosti vzduchu na jeho družku, avšak skôr, akoby bol mohol vraziť do jej tela svoje ostré pa-

zúre, strelený puškou Milkovou — padol do húšťa.

„To je zlé znamenie pre nás!“ preriekla Milkovým výstrelom prekvapená Ružena. „I našu lásku bude chcieť dakto roztrhať a zničiť!“

„Ale ja, drahá duša moja, porazím soka a nepriateľa lásky mojej, ako porazil som toho dravého krahulca!“ riekol Milko, tisknúc k srdcu rúčku svojej Ruženy.

Milenci sa rozlúčili.

(Pokračovanie nasleduje.)

Poetom XIX. storočia.

(Svobodne dľa A. Petöföho.)

Žiadon neber sa — lutňu snáď kto držíš,

Ku vlohám svojim darovanú bohom —

V jej siahnuť struny, akže len nemieniš

Národu svojmu zaspievať s ošohom.

Nepeješ-li viac — jak túžba a žiale,

Chtiac meno svoje osláviť i seba,

Ustaň! — a posvätný odlož nástroj ten. —

Nám pevcov takých na teraz netreba!

My tuláci sme, — a v púšti blúdime

Jak blúdil niekdy Mojžíš s ludom svojim;

No neshrozil sa žiadnej on nehody

Vedený súc vždy púšťou znakom dvojm.

Jak Izraelu niekdy stĺp plamenný,

Tak dnes zas poet má byť ludu vodcom,

By vymanený už z vekov poroby

Voviedol v zem zaslúbenú otcom.

Nuž napred každý, kto pomazaný si, —

Choď ludu v čele cez oheň i vodu!

Kliatba mu, prápor jeho kto zanechá —

A tak neverným stane sa národu!

Večná kliatba mu — kto čo zbabelec

Či z lenivosti v rozhodnej snáď dobe,

Kým lud bori sa o hlade a smäde —

V tóni v netečnej leňoší hnilobe!

„Načo ísť ďalej? — dost bolo túlania!“

Kričia proroci bezocného mena —

„Po unavnej odpočinme púti —

Veď už tuná je zem tá zaslúbená!“

Ój, hnusná to lož! — či vari slepi ste

Že nevidíte už tváre tie bledé?

Hľadte len, jak ten vyhladovený lud

Plny zúfalstva v ťažkej stoná biede!

Potom, až chleba bude mať chudoba,

Jej ľudská hodnosť bude nepohnutá;

Keď rovnoprávnosť prápor svoj rozvíje,

A volnosť zlomí hnusné rabstva putá;

Keď pravda u dvier žobrať viac nebude,

Keď svoboda si vystaví svätý stán, — —

Keď krivda od stolu vyhostená bude,

Potom povieme — že tu je Kanaán!

A tak pracujme! — hoj, blahý ten, kto

S telom i s dušou za to sa zasaď! — —

Lež preto žiadon nečakaj odmeny,

Možno, že ti to svet i nenahradí

No príde čas, kde svobodný už lud si

Zásluby tvoje u hrobu obnoví, — — —

A skoro na ňom z kropenom slzami

Zaskvie sa veniec slávy vavrínový!

Cyrill Gallay.

Podmaršal gr. Ladislav Szapáry.

(Vyobrazenie na strane 253.)

Gr. Ladislav Szapáry narodil sa r. 1831 v Pešti a od r. 1848 slúži vo vojsku rakúskom. Ako ritmajster a podplukovník bol za tri roky kridelným pobočníkom cisárovým. Hneď r. 1848 a nasledujúceho bojoval v Itálii, meňovite u Volty, Custozzy, Mortary a Novary, po-

zdejší r. 1859 ako major v 1. pluku hulánskom pri Magente a Solferine. R. 1868 súc veliteľom 13. pluku husárskeho, strážil čiaru rieky Po. Teraz bol Szapáry v Bosne veliteľom 20. pešej divisie a najnovšie vymenovaný je za vojenského veliteľa v Temesváre.

Drobnosti.

Pán Fr. V. Sasinek, tajomník b. „Maticy Slovenskej“ a nateraz redaktor „Slov. Letopisu“ v Skalici, slávil dňa 9. t. m. 25-ročné jubileum svojho kňazstva. Bôh nech sdržuje ho na mnohé a blahé letá ku sláve národa nášho!

Vyznačenie turč.-svato-martinskej kníhtlačiarne. Počas svätodušných sviatkov bola v Pešti, ako známo, výstava kníhtlačiarских prác, ktorú usporiadal pešťbudínsky spolok kníhtlačiarov a lejárrov. Na tejto výstave súčastnila sa svojimi prácami aj turčiansko-svatomartinská kníhtlačiareň, ktorá t. m. dostala od vystavnej posudzujúcej komisie krásne zhotovený diplom uznalosti. Je to zajiste vyznačenie, ktoré nielen ct. správe a celému osobníctvu tejto tlačiarne ku cti slúži, ale aj samu tlačiareň priazni obecnstva odporúča.

Morena. Dr. Eugen Janota, c. kr. profesor na universite lvovskej, člen akademie vedeckej a tovaryšstva naukového v Krakove, krajinský školský radca, čestný občan mesta Bardijova atď., dôkladný znateľ Tatier a srdečný priateľ slovenského ľudu, zosnul v Pánu dňa 17. okt. vo Lvove. Od rokov bavieval sa Janota každé leto v Tatrách, odkiaľ robieval svoje výlety do Spiša, Liptova a Oravy. Z jeho mnohých prírodopisných a historických diel spomíname len jeho monografiu o Bardiove a „Zapiski o zaludneniu dolin Dunajca a Popradu.“ Uhorský tatranský spolok, ačpráve tešil sa jeho cieľu a pôsobeniu, považoval za pomylený preto, že na slovenskú reč žiadon ohľad nebere. Giller, pôvodca nám súcitného spisu „Z podrózy po kraju slowackim,“ jako i Müldner, ktorý vydal vlni „Szkice z podrózy po Slowacyi,“ dostali od Janotu podnet a návod k týmto cestám po Slovensku. Vďačná mu pamät! — Slovtutný zemepisec nemecky, Aug. Petermann, bol dňa 24. sept. v Gothe mrtvicou ranený a hneď na druhý deň vypustil ducha. — Dňa 12. t. m. náhle zomrel francúzsky biskup Felix Antoine Dupanloup. Narodil sa dňa 3. januára 1802 v Saint Félixu v Savojsku.

Starožitnosť. Skalický farský chrám mal starožitný asi zo XVII. storočia pochodiaci

velikánsky gobelin (koberec vyšívany), predstavujúci priedchod židov prez červené more, ktorým zastieraný bol „boží hrob“ behom roku. Túto drahocennosť 7. okt. mestská vrchnosť, čo representant patronátu, snála a poslala J. Em. kardinál-primášovi do Ostrihomu.

Rakúšan kňaz Buddha. Istý Rakúšan, žijúci v Banakoku (siamské kráľovstvo), prestúpil z katolíckej k buddhaovej viere. Bol to muž k tomu vedecky vzdelaný a mal tak dobrú pamät, že si za niekoľko mesiacov osvojil siamskú reč, ktorá je ešte ťažšia jako reč čínska. Učinil ten krok z puhej túžby po vede. Chce si osvojiť tú tak zvanú „ball“ reč, ktorú vyjmuc najvyšších kňazov siamských nik nezná. Z počiatku mu nedôverovali, a ani mu nebolo svobodno vstúpiť do kostola, až mu konečne sám kráľ vyprostredkoval prístup a stal sa noviciusom. 8. júla vysvätili ho pri neobyčajných slavnostiach za kňaza Buddha.

Oblúbený spisovateľ. Jeden z najplodnejších ale aj najobľúbenejších romanopiscov je zajiste Poliak Kraszewski. Jeho sobrané spisy vychodia teraz vo Varšave a počet predplatiteľov na ne obnáša vyšše 12.000.

Nové vynálezy. Známý Edison pripravil takú tekutinu, ktorá upotrebí-li sa k písaniu, docieli, že jednotlivé fahy alebo písmeny napuchnú. V sotvrdnutom stave lahko možno takto napísané písmeny omataním rozoznať a tak vynašiel sa spôsob písania, ktoré prečítať môžu aj slepi. — Tohože Edisona najnovší vynález je *Tasimeter*. Možno ním odmerať, nakoľko vytiahne sa železná žrd počas magnetického processu a nakoľko stiahne sa, keď magnetický process prestane. Stroj je tak schystaný, že koniec železnej žrde pri najmenšom pošinutí sa do predu alebo pri najnepatrnejšom ustúpení zapríčiní väčší menší tlak na kúsok uhlia, ktoré je vystavené elektrickému prúdu. — V. N. Stalbachovi v Žatci podarilo sa kombináciami silných zväčšujúcich skiel a barevnými fotografiami sostaviť zcela nový a zvláštny stereoskop. K tomu treba len jedno sklo pre obe oči a obrazy architektonické a krajinky zja-

vujú sa v pozadí stereoskopu nielen značne zväčšené, ale zároveň aj v tých najkrásnejších farbách, kdežto pri obyčajných stereoskopoch na skle sú obrázky akoby ladom alebo snahom pokryté. — *Telemachon* volá sa najnovší vynález. Pozostáva z elektrického stroja, ktorý je povolaný ďalej sdelovať silu tak, jako to robí telephon s hlasom. Vynálezca Mr. Wallace (v Connecticute) tvrdí, že pomocou tohoto stroja možno upotrebiť silu niagarského vodopádu vo všetkých sjednotených štátoch severnej Ameriky. — Nový stroj na lietanie zostavil istý strojník z Orogona. Stroj má formu vajca, jehož najväčší priemer číta 5 stôp. Elektrická bateria v sile 200 koní privádza stroj do pohybu. Dľa tvrdenia vynálezcu možno pomocou tohoto stroja za desať minút preletieť z New-Yorku do San Francesca.

Kongress slepých otvoril sa v Paríži pod predsedníctvom Naudad de Buffon, ktorý je tiež slepý. Cieľom kongressu je polepšenie osudu slepých. Utvoria „spolok slepých“ a teraz vypracujú stanovy.

Meeting hluchonemých. 40 chovanci londýnskeho ústavu pre hluchonemých, všetko 18—20-roční mladíci, dišputovali sa, má-li indická vláda právo, vypovedať vojnu Sir Alimu. „Diškussia“ vedená pomocou prstov, mala byť veľmi živá. Podivuhodná bola obratnosť prstov. Pri hlasovaní hlasovalo 33 prstov za „áno“, 5 za „nie“ a 2 nehlasovali.

Zriedkavý kríž dostal do daru pápež. Je to malý krížik z dreva, na ktorom je Kristus dost stredne vymalovaný. Cena krížika záleží v tom, že s týmto krížikom vystúpil Ludvik XVI. na popravište. Gr. Properi Fleuri daroval tento krížik pápežovi.

Vynálezca hromosvodu. „Gartenlaube“ pri-náša podobizňu a životopis dr. Prokopa Diviša, v ktorom konečne uznáva, že Diviš pred Franklinom hromosvod vynášiel. Diviš narodil sa dňa 1. aug. 1696 v Žamberku v Čechách. Posledne bol farárom v Přísmeticach pri Znojme, kde venoval všetek svoj prázdný čas vedeckému prírodopisnému bádaniu a dňa 15. júna 1754 postavil si pri svojom obydlí prvý hromosvod.

K nahradeniu guttaperchy. Na brehoch riek Amazona a Orinoka rastú stromy „bully

tree“ zvané, jichž šťavu nazývajú tamejší obyvatelia „balatah.“ Táto šťava v stvrdnutom stave veľmi podobá sa guttaperche a je ju v stave úplne nahradiť. Každý strom dáva ročne $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ kilogrammu šťavy. Treba ešte podotknúť, že „balatah“ je horší vodič elektriky než guttapercha a tak povolaný hrať rollu pri telegrafe.

Kupectvo s vlasmi zaujíma značné miesto v obchode Číny. Najviac vlasov vyvážajú do Francúzska. Roku 1875 vyviezlo sa z Číny 7026, r. 1876 11.254 pikulsov (1 pikuls = 130 angl. funtov) vlasov.

Divadlá v Paríži. V Paríži je na teraz 48 divadiel. Veľká opera číta 95 hudebníkov, 26 spevákov, 18 speváčiek, 7 solotanečníkov, 42 solotanečnic, 92 choristov, 87 balettistov a 155 mašinistov a iných robotníkov; spolu 596 osôb. Pri 26 väčších divadlách je upotrebeno 3120 mužov a 1859 žien.

University pre ženy. Italský minister osvety vypracoval návrh zákona, dľa ktorého majú byť založené dve university pre ženské, a síce v Ríme a vo Florencii.

Národný sviatok. Dňa 21. t. m. bolo v Paríži slavnostné rozdelenie odmiem účastníkom výstavy. Deň tento slávený bol ako národný sviatok a v usporadovaní slavností sú Francúzi majstri. Na veľkolepom sprievode do nádherne ozdobeného priemyslového palácu súčasťníci sa členovia senátu a snemovne; za nimi šiel Mac Mahon, ktorého sprevádzali rozliční princovia. Keď sa Mac Mahon na príslušnom mieste usadil, zavznelo búrlivé „Vive la république!“ Predseda každej skupiny predstavený bol Mac Mahonovi a odovzdaný mu bol úradní soznam vyznamenaných. Potom kráčali v radoch dozorcovia jednotlivých oddelení. Najkrajšie vynímali sa americkí a najhoršie boli vraj sriadení rakúsko-uhorskí. O 1 $\frac{1}{2}$ hod. oslovil maršal shromaždenie krátkou rečou: na to čítal minister obchodu svoju reč a za tým nasledovalo rozdelenie medailí.

Passia bavorského kráľa je známa. Nachádza veľké obľúbenie v tom, že v hlavnej opere mníchovskej sám jeden jediný dá si predstaviť daktorú výtečnú operu, zvlášte daktorú z opier jeho miláčka Wagnera. Bu-

dúceho mesiaca predstavi sa Wagnerove „Niebelungen“ a poslucháčstvo bude tvoril len kráľ sám.

Staré rakúske kanóny v Bosne. „Slov. Narodu“ píše sa z Mostaru, že v tamejšom konaku našli veľký, pekný kanon, ktorý odvliekli Turci z Viedne, keď boli v kvete svojho panstva. Na jednej strane je nápis: „Maxim. Sec. — archidux Austriae — Opus. Frid. Christ. Löffler;“ na druhej strane: „Ich bin der Han — ein redlich Man — der krahen kan — dat Turken und Mavren zu boden gan.“ Po toľkých rokoch prišiel kanon zase do rúk svojho predošlého majiteľa. A takých

kanónov je v Bosne a Hercegovine na viac miestach.

Poklad Jugurthov. Ako známo, rímski spisovatelia píšu, že Jugurtha, kráľ Numídie, pred upadnutím do rímskeho zajatia na sedemnášť rokov dal k moru odnieť všetky jeho poklady, a tam jich zakopať v jaskyne v hĺbke na 30 rífov. Rímski spisovatelia určite udávajú polohu tej jaskyne. Vo vnútri jaskyne vystavili potom trojradový múr a zakryli ho prstoa. Istej Banzoni prišiel vraj na jaskyňu a už započal aj kopanie. Dľa najnovšieho jeho tvrdenia treba mu už len prelomiť jedno sklepenie, aby uzrel poklad.

Literatúra a umenie.

Prispevok ku otázke o príčine cholery. Podáva I. M. Korauš, doktor veškerého lekárstva, cis. kr. plukovník lekár v zálohe. Turč. Sv. Martin. Tlačou knihtač. účastinárskeho spolku. 1878. Str. 14. Cena 20 kr. — Na základe vlastných zkusenosti rozvíja tu pán pôvodca svoj náhľad, že základ cholery spočíva v istom druhu cudzopasníkov a oboznamuje aj s liekmi, ktoré on ako lekár počas cholery r. 1866 a r. 1873 pri nemocných upotreboval. Spisok tento je teda viac vedeckej povahy, ač aj laik najde tu mnoho ku svojmu poučeniu, a my povďační sme p. pôvodcovi, že obohatil ním našu slovenskú literatúru. Dozvedáme sa, že spisok tento aj v nemčine výjde, ale p. pôvodcovi záležalo na tom, istotne len ku cti slovenského mena, aby najprv v slovenčine vyšiel a tak do nemčiny preložený bol, čo tým väčšiu uznanlivosť zaslужuje. Díelce je velice úhľadne vystrojené a barvistou obálkou opatrené. K dostaniu je za hore udanú cenu v turč.-sv.-martinskej knihtačiarňi. Možný čistý ošoh venuje p. pôvodca národným cieľom.

Fr. Hellwalda Země a obyvatelé její. Ilustrovaná zemepisná, dejepisná a národopisná kniha domáci. Sešit I. Str. 40. Cena 45 kr. V Praze 1879. Nakladatel Fr. A. Urbánek, knihkupec. — O tomto spise vyslovili sme sa vo všeobecnosti už viac ráz a teraz prichodí nám len toľko povedať, že skvostná úprava i. sošitu úplne zodpovedá nášmu očakávaniu a vidno, že nakladateľstvo dáva si na veci všemožne záležať. Väčších menších ilustrácií je v tomto sošite 9.

„Zákony slovanské.“ Pod týmto nápisom výjde po novom roku od dr. Herm. Jirečka veľký sborník, ktorý bude obsahovať zákonné ustanovenia slovanské od najstarších čias až po XVI. storočie, z čiastky i z pozdějších dob.

Krakovská akademia začala vydávať nový sborník vážneho obsahu „Archivium do do dziejów literatury i oświaty w Polsce.“

Horvatský snem povolil 2000 zl. krajinských peňazí na podporu Fr. Kuhačovi k vydaniu národných piesni juhoslavanských.

Listáren redakcie a administrácie.

Pt. p. **Janko Alexander:** Uverejníme všetko. — **Leo Veselý:** Kým nemáme celý rukopis pri rukách, nemôžeme sa o ňom nijako vysloviť. — **A. E. T. v D. O.** „Polovačku na medvede“ sme nedostali a nevieme o nej ničoho. — **J. K. v P.:** Nenie za-

platené. Ustavičné menenie adresy stojí groše a je aj s nepríjemnosťami spojené, prečo aj do konca roka ponecháme len starú adresu, keďže to i tak dostanete. — **Hviezdoslav:** Berieme s povďačnosťou v známosť.

Predpláca sa u redakcie a administrácie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. r. č. Štujúca a remeselnícka mládež, i chudobní učítelia obdržia „Orla“ za 2 zl. r. č. — „Orol“ vychádza vo 12 sošitoch, 3¹/₂ — 4 hárkov silných, dňa posledného každého mesiaca na štvorke.

Tlačou knihtačiarkeho účastinárskeho spolku v Turč. Sv. Martine.